

ISSN 1857-4424

Nr. 11 (53)

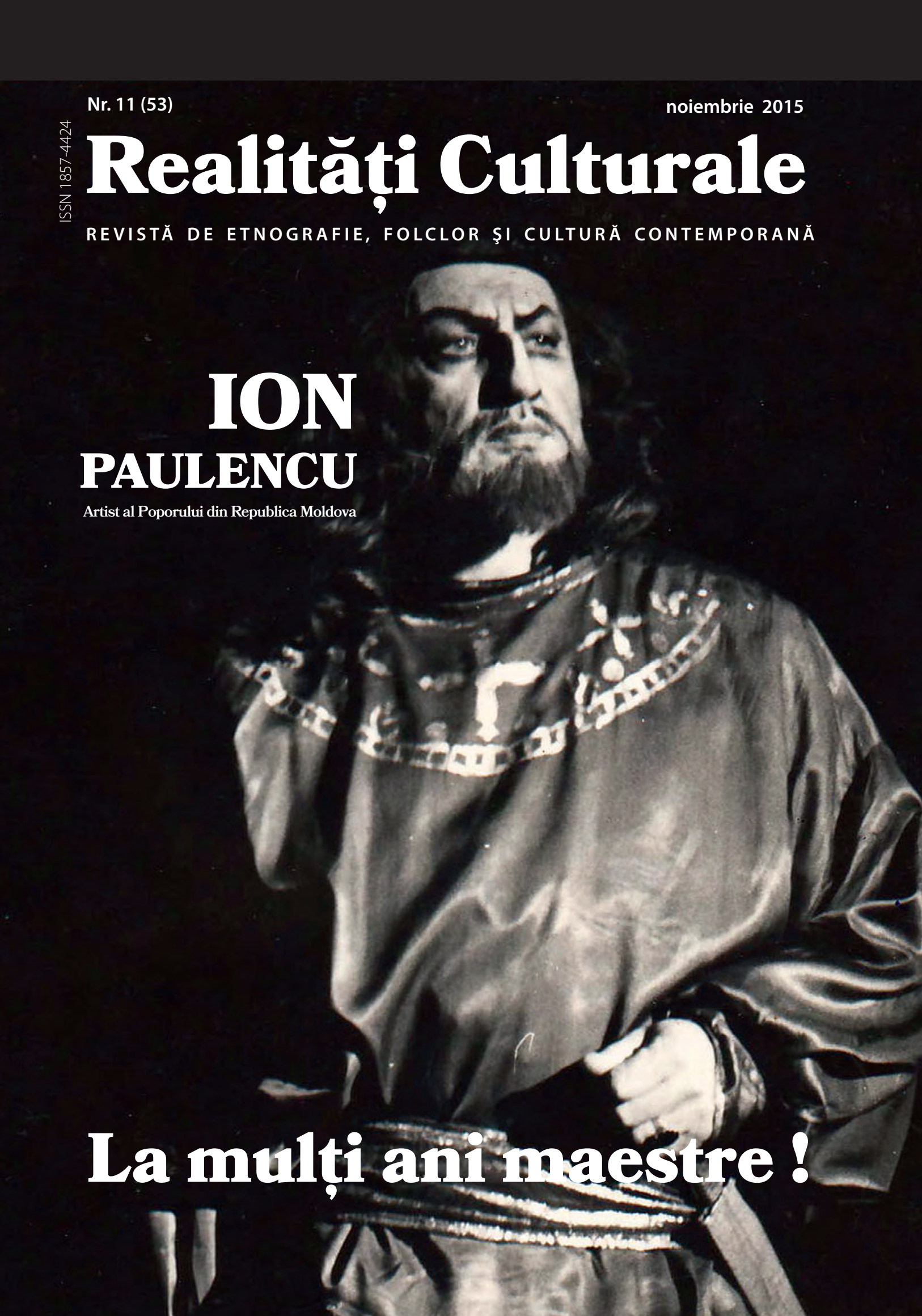
noiembrie 2015

Realități Culturale

REVISTĂ DE ETNOGRAFIE, FOLCLOR ȘI CULTURĂ CONTEMPORANĂ

ION PAULENCU

Artist al Poporului din Republica Moldova

La mulți ani maestre !

PROIECTUL „REALITĂȚI CULTURALE”

nr. 11 (53) noiembrie 2015

Adresa: mun. Chișinău, str. București,
68, of. 313, 314

Tel.: (+373 22) 20-25-53 (redacția)

Mob.: (069) 39 24 98 (**P. Popa**)

Fax: (+373 22) 20-25-55

E-mail: popapavel55@gmail.com
notografprim@gmail.com

COLEGIUL DE REDACȚIE

Pavel Popa, redactor-șef

dr. Varvara Buzilă,

*Muzeul Național de Etnografie
și Istorie Naturală*

dr. hab. Victor Ghilaș, AȘM

Claudia Șerșun,
Ministerul Culturii

Mariana Cocieru, AȘM

Veta Ghimpu-Munteanu,
Teleradio-Moldova

Veronica Caraulan,
Direcția Cultură mun. Bălți

Gheorghe Nicolaescu,
*Cabinetul metodic al
Ministerului Culturii*

Cristian Șarban,
design, tehnoredactare

Sumar

LUDMILA NEGRI

Deschiderea oficială a palatului raional de cultură Fălești..... 1

MARIANA COCIERU

Stihia pământului — inspirație și valorificare artistică 3

ION DOMENCO

Un sfert de veac al unui festival de valoare..... 7

ALA PRUTEANU

Jazzul american pe tărâmurile Moldovei 8

ȘTEFAN SOFRONOVICI

Ansamblul folcloric „Țărăncuța”
din or. Durlăști la 25 de ani de activitate..... 9

MARIA COROTAȘ

„Două vieți într-un cântec...” 12

DR. VASILE CHISĂLIȚĂ

O viață și un destin de artist:
Maestrul Ion Paulencu la 75 de ani 13

RAIA ROGAC

Eu am știut a învăța lecțiile vieții..... 16

UN GRUP DE LOCUITORI DIN S. ISACOVA

Frumoase-s toamnele la noi 20

TATIANA ROMANIUC

„Din pomul verde și frumos o frunză cade...” 20

COLECTIVUL BPR „IULIAN FILIP”, DROCHIA

„Grigore Vieru — flacăra de dor de Țară, limbă și Credință”... 21

LUDMILA ZGÂRCU

Țipala în veșmânt de sărbătoare 21

LUDMILA BELONOȘCA

Vocea de dincolo de stele 22

TATIANA MATVEEV

Iulia Hasdeu — viața ca o legendă..... 23

SERGIU COJOCARU

Epigrame 21

LUDMILA NEGRI, sp. pr., Secție cultură și turism Făleşti

Deschiderea oficială a palatului raional de cultură Făleşti

Mai rareori în zilele noastre să fie inaugurată vre-o instituție de cultură în republică, dar mai cu seamă în raioane. Și iată, la noi, în orașul Făleşti, după aproape 3 ani de renovare capitală, în acompaniamentul fanfarei, a fost tăiată festiv panglica de deschidere a palatului raional de cultură.

Ziua de 23 octombrie 2015 în memoria făleştenilor și oaspeților invitați va rămâne cu frumoase impresii și mândrie pentru cultura și arta, tradițiile poporului valorificate cu drag de angajații din domeniul culturii și nu numai. Strada Ștefan cel Mare cu pavaj de granit și castanii care-și colorează frunzele în toii toamnei, parcă special pentru a întâlni dragii oaspeți, stăteau în așteptarea evenimentului. Forfotă mare în interiorul instituției, unde cele 6 colective artistice „model” – orchestra de muzică populară „Păunaș”, formațiile folclorice „Baștina” și „Araș-Păcurăș”, ansamblul de dans popular „Foleșteanca”, corurile „Speranța” și „Clopotel” și cele mai nou întemeiate – fanfara, ansamblul de muzică ușoară și ansamblul vocal „Mlădițe muzicale” munceau de zor prin repetiții, bucușii de condițiile care s-au creat în rezultatul reparației capitale. Angajații palatului de cultură au depus efort inepuizabil pentru amenajarea localului, începând cu pragul de la intrare până la fondalul scenei.

La ora 11⁰⁰, panglica de inaugurare a fost tăiată de președintele și vicepreședintele raionului, dna Iraida Bânzari și, respectiv, dl Valeriu Muduc. Ușile palatului fiind deschise, tineri în costume populare, cu pâine și sare au primit conducerea raionului și oaspeții care i-au urmat. Li s-a prins în piept emblema sărbătorii, fiind simbolul gazdelor ospitaliere. În hol îi aștepta pe toți

o priveliște uimitoare – expoziții de artă populară, artă culinară, floristică și echibane. Pereții foaierei au fost împodobiți cu lucrări de pictură ale elevilor și profesorilor Școlii de arte plastice „Gheorghe Vrabie” din Făleşti, cât și modele din lut și sculpturi în lemn. Prelucrarea artistică a lemnului au prezentat-o într-o formă variată meșterul popular Dumitru Muruzuc din satul Răuțel împreună cu consăteanul Sergiu Licimaniuc și ucenicii săi Denis Chivriga, Pavel Iacobet și Iulian Covali din comuna Hiliuți. Broderia artistică și arta dantelei sunt genuri de creație dezvoltate în raion. În acest sens, au strălucit prin expoziția de goblenuri, cearșafuri și prosoape meșterită populară Silvia Antohi împreună cu colegile Svetlana Mancaș, Lucia Ciobanu, Mihaela Mamai, toate din orașul Făleşti. Confectionarea costumelor naționale este o verigă importantă a meșteșugului popular, ceea ce a demonstrat prin expoziția sa meșterita Maria Ciobanu din Catranâc. Țesutul artistic nu prea se practică în prezent, însă dna Olga Chiril din comuna Pruteni a vernisat o expoziție deosebită cu covorașe-suvenir și lucruri de marochinărie. Nu putem ocoli expoziția extraordinară de flori vii organizată de liceul teoretic „Dmitrie Cantemir” din satul Pârlița și expoziția

de flori, frunze și echibane ale centrelor de asistență socială din cadrul Direcției de Asistență Socială, Protecția Familiei și Copilului.

Orice moldoveancă, fiind în așteptarea oaspeților, gătește bucate din cele mai alese. La fel, vizitatorii au avut posibilitate de a gusta din cele mai delicioase bucate tradiționale moldovenesti, rusești și ucrainene. S-au întrecut în măiestria culinării Svetlana Cosovan (Ciolacu Nou), Stela Ciubotaru (Glinjeni), Lidia Statnic (Gara Catranâc), Tatiana Culpechina (Egorovca), Ana Noni (Taxobeni), Elena Grincu (Pârlița) ș.a.

Sala de festivități își aștepta spectatorii în straie de sărbătoare, strălucind în lumina multicoloră. Spectacolul de gală a fost deschis de ansamblul vocal de copii „Mlădițe muzicale”, condus de profesoara Raisa Melinte, acompaniator Maia Hăbășescu, care au dat tonul sărbătorii printr-o evoluare selectă. Cu mult artistism a ieșit în scenă ansamblul de dans sportiv „Favorit”, coregraf Sergiu Burduja.

Fiind onorată simbolică de stat, în scenă a fost invitată dna Iraida Bânzari, care a menționat, că arta este un lucru deosebit, o însușire măiastră, care, cu cât este mistuită de mai multe minți omenești, cu atât ea devine mai trainică și se păstrează în veacuri.

Doamna președinte a mulțumit tuturor care au contribuit la renovarea, amenajarea și dotarea lăcașului de cultură, care a rotunjit cifra de circa trei milioane lei, cât și celor care au adus în centrul atenției luminoasele minți ale culturii noastre – artiștii profesioniști, originari din raion, alături de cei amatori, meșteri populari și renumite gospodine.

Primii oaspeți dragi, sosiți de la Chișinău, au fost Nătălița Olaru și ADY (Adrian Carp), originari din Albinețul Vechi, care au incendiat atmosfera de sărbătoare prin evoluarea lor perfectă.

Orchestra de muzică populară a Secției Cultură și Turism, dirijor Ion Vicol, instituită și întreținută financiar din 2012 prin decizia Consiliului raional Fălești, a găzduit prima parte a spectacolului cu soliștii amatori Valentina Bologan, Constantin Ciubotaru, Alexandra Patraș și Grigore Onoico. Orchestra colaborează, cu deosebită plăcere și cu artiștii profesioniști: Nicolae Ciubotaru, artist al Poporului, orijinar din satul Glinjeni, Cetățean de Onoare al raionului Fălești. Nicu Măță din satul Năvârneț și-a luat zborul în lumea artistică din orchestra de muzică populară „Păunaș” a Casei raionale de cultură. Fiind profund recunoscător pentru susținerea Consiliului raional în promovarea lui la studii în cadrul Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice din Chișinău, și de data aceasta a găsit timp să vină din România, unde este stabilit, să dăruiască băștinașilor cele mai frumoase cântece și să fie răsplătit cu aplauze îndelungate. Frații Bânzari din Taxobeni își trăiesc viața pe două maluri de Prut – Ion e în Chișinău, Veaceslav, modelat și el în orchestra „Păunaș”, își făurește drumul artistic la Iași, România. I-a adunat împreună acest minunat eveniment de suflet și și-au dăruit sufletul cu drag prin cântec de la Prut. Surorile Osoianu sunt recunoscute nu numai în țară. Vocile de aur ale fetelor de la Horești – Ileana, Iulia, Valentina, Romela, Maria, - răsună peste văi, revitalizând și readucând în circuit cântecul folcloric al neamului. E de menționat aportul considerabil al domniilor sale, împreună cu Consiliul raional, Secția Cultură și Turism, primăria Horești, Asociația Obștească „Horeștenii”, la organizarea și desfășurarea la baștina Festivalului Național al Dinastiilor „La

izvorul Osoiencelor”, în 2016 așteptând ediția a IV-a.

O nuanță expresivă în scenă au dezvoltat ansamblurile de dans popular „Speranța” din satul Glinjeni, coregraf Valentina Poiana și „Foleșteanca” din or. Fălești, coregraf Elena Calmuțchi.

Partea a doua a spectacolului a fost găzduită de orchestra de muzică populară „Păunaș” a Palatului de cultură Fălești, dirijor Valeriu Negri, colectiv cu cea mai mare longevitate artistică, fiind înființat în 1959. Și-au etalat ținuta scenică și potențialul artistic tinerii soliști, dar și cei cu o carieră artistică mai impunătoare – Ecaterina Rotaru, Alexandru Friptuleac, Ilinca Zubic, Pavel Hodobină. Tânăra interpretă Alina Munteanu din Călugăr, după diverse participări la concursuri naționale și internaționale, își crează proprii discipoli, membri ai ansamblului „Cetina” din Chișinău. Dumneaei și-a amintit cu drag de scenele copilăriei și a adus în dar pierlele folclorului autentic. O deosebită evoluție a avut Anatol Vițu din Hâncești, de asemenea pornind din orchestra „Păunaș”, care a prezentat la vioară un potpourri de melodii din repertoriul marelui artist, regretatul Nicolae Sulac. Și-a amintit de momentele de colaborare, de clipe trăite împreună pe scenele mari. Domnia sa a destins publicul cu clipe de neuitat.

Anatol Magdâl, Maestru în Arte, născut la Călinești, poartă cinstea și mândria jocului popular transmis prin evoluarea ansamblului de dans popular „Mărțișor” de la Chișinău care a adus în scenă bucuria clipei și mare veselie.

Din multitudinea de oaspeți, cu drag și mult respect pentru cul-

tura raionului a vorbit dna Claudia Șerșun, șefa Secției Cultură Criuleni, care a adresat cuvinte alese omologului său, dlui Grigore Budu, șef Secție Cultură și Turism Fălești. Cu mesaj de felicitare a venit și dl Andrei Chistol, secretarul de stat al Ministerului Culturii, care a menționat importanța acestui eveniment, dezvoltarea și perpetuarea culturii prin astfel de sărbători. Cu drag pentru băștinași s-a adresat cu cuvinte de laudă și dna Ludmila Guzun, originară din Pârlița, Fălești, actualmente președinte al raionului Ungheni.

Doamna Iraida Bânzari, președintele raionului, a mulțumit din nou tuturor participanților la acest prestigios eveniment. Cu deosebită considerație a mulțumit dlui Valeriu Muduc, vicepreședintele raionului, care, în mandatul precedent fiind în funcția de președinte al raionului, a avut o contribuție esențială la rezolvarea problemelor ce au ținut de renovarea instituției. S-au bucurat de mesaje de grațitudine toți care au meritat cuvinte de laudă și mulțumire.

Casa raională de cultură, inițiată în anul 1949 într-o clădire veche și fiind transferată în una nouă în 1962, actuala clădire care a fost renovată în perioada 2013-2015, oferă posibilități de modelare și dezvoltare a capacităților artistice ale populației de diverse vârste. Prin decizia Consiliului raional din 2015, atribuindu-i-se statut de Palat raional, instituția poate contribui la educația artistică și estetică a tinerii generații, organizarea diverselor forme de odihnă și agrement.

Cu drag vă așteptăm la Palatul de cultură din orașul Fălești!

MARIANA COCIERU, cerc. șt. Institutul de Filologie, AȘM

STIHIA PĂMÂNTULUI – INSPIRAȚIE ȘI VALORIFICARE ARTISTICĂ

Examinarea apelului conștient al scriitorilor români din Basarabia la cosmogonie presupune abordarea raportului dintre folclor și literatura scrisă și din perspectiva intertextualității. Fenomenul se realizează prin absorbția și transformarea codului discursiv (Julia Kristeva) în procesul constituirii unui text artistic, având la bază montarea unui ansamblu de semne mitice, etnofolclorice atribuite constituenților universale ale naturii de mentalitate populară. În studiul de față vom încerca să dezvăluim gama de asimilări și transsubstanțieri artistice ale stihiei htoniene.

Segmentul terestru, ca unul din elementele fundamentale care a participat la alcătuirea cosmosului, reprezintă substanța universală, haosul primordial care se desprinde din ape, e materia din care Dumnezeu l-a creat pe om. Corelat cu stihia acvatică obține calități pozitive. „Pământul (glia) e asociat cu pântecul matern, este o stihie a fecundității și regenerării. Mitologemul pământului-mamă (*Terra Mater, Mater Tellus*) are o răspândire cvasiuniversală; deosebit de pregnant apare aceasta în civilizațiile agrare, unde principalele divinități htoniene au un chip feminin și sunt soții ale zeilor cerului (Hera – Zeus). Hierogamia cosmică, nunta cerului și a pământului, reprezintă motivul central al multor mitologii” [1, p. 133]. Argumente ale femininității și maternității pământului ne dezvăluie și credințele poporului român: „Pământul e femeie și în el Dumnezeu a pus de toate semințele, ca să ne hrănească. <...> Pământul e femeie, e mama noastră care ne hrănește și ne face, iar Dumnezeu din ceri e soțul ei, e tatăl nostru, noi fiind copiii lor” [2, p. 131]. Pământul e ca o fecioară pe care o sapă plugul și o fecundează ploaia și sângele – semințele Cerului. Situat în opoziție cu cerul, pământul este învăluit și de o alură negativă, e mediul care solicită jertfe pentru perpetuarea existenței.

Filiația dintre ființele umane și pământ e oglindită în miturile antropogonice din care rezultă că omul e plămădit din lut sau este o sămânță crescută în pântecul mamei glie: „Pe om, dracul l-a făcut din lut și a început a vorbi la dânsul; dar lutul nu-i răspundea. Trece Dumnezeu pe acolo și îl întreabă ce face. „Ia, fac și eu, numai nu vorbește!” „Dă-mi-l mie!” „Dat să-ți fie!” Dumnezeu a suflat duh sfânt omului și a început a vorbi” [2, p. 26]; „Dracul a făcut pe Adam din lut, iar apoi l-a dat lui Dumnezeu de l-a blagoslovit și-a înviat” [2, p. 26]. Urmărind fenomenul intertextualității observăm respectivul conținut semantic absorbit în romanul lui V. Vasilache *Povestea cu cocoșul roșu* în evocarea pasajului despre nașterea mitică (din lut) a lui Serafim Ponoară: „am luat lut. Lutul boț l-am făcut, l-am scuiat. Și odată l-am suflat. Cată matală ce ochi s-au holbat!” [3, p. 10. A se vedea: 4, p. 62]. Din perspectiva morfologiei basmului, observăm o transfigurare poetică și etică a creației. Spiritualitatea românească ne dezvăluie corespondențe ale zămislirii omului de către Dumnezeu prin participarea stihiei naturii. O creație folclorică din Bucovina, inclusă de Elena Niculiță-Voronca în culegerea *Datinile și credințele poporului român* este foarte relevantă în acest context: „În iertăciunile de la nuntă, să spune despre om că l-a zidit Dumnezeu cu toate străfirele: *Trupul din lut, / Oasele din piatră, / Ochii din mare, / Frumsețile din soare, / Dragostele din vânt, / Vântul de la Duhul Sfânt*” (Iordănești, r. Adâncata, reg. Cernăuți, Ucraina) [2, p. 348].

Legătura consagvinică cu pământul este materializată și în romanul *Focul din vatră* de D. Matcovschi. Aici, moartea mamei îl determină pe Gheorghe să se asocieze unui pom crescut din pământ, dar fără rădăcini. Disparația tușei Vera e pentru fecior surparea temeliei, a legăturii cu glia, ca mai apoi

prozatorul să-și impună personajul „să se apropie de pământ, să se contopească cu lutul, cu stâncile de piatră” pentru a începe o altă viață [5, p. 19]. Respectivul conținut semantic este reluat de Matcovschi în romanul *Toamna porumbeilor albi*. Pentru Valentin „călătoria” părinților în lumea celor dreپți consemnează aceeași ruptură de matricea spirituală, deși recunoaște că „fiecare om se cuvine să aibă o bucățică de pământ la care să țină și pe care să o poarte în suflet până la sfârșit” [6, p. 127]. Vom invoca în acest sens un exemplu din creația populară, și anume basmul fantastic *Tinerețe fără bătrânețe și viață fără moarte* care ne dezvăluie prin revenirea lui Făt-Frumos acasă, la pământul său, la părinții săi, reîntoarcerea, de facto, la moarte. Presupunem că dorința fiecărui om de a-și încheia existența acolo unde s-a născut urmărește aceleași considerente. Observăm că prozatorul Matcovschi recurge la acest concept existențial prestabilit, subliniind dorința de dinainte de moarte a matusii Vera de a fi dusă acasă, la pământul său: „Du-mă acasă, Grigore, - i-a răspuns într-o dimineață feciorului, - nu mai am mult de trăit. Du-mă acasă, să mor acasă, să mă îngropi în cimitirul nostru, între oamenii noștri, pe care i-am cunoscut și care m-au cunoscut, să fim ai noștri și dincolo, cum am fost aici, pe această lume” [5, p. 11].

Pământul e obârșia florei și faunei, e matricea universală (*Terra Genetrix*), care are puteri regenerative și dătătoare de viață, e asociat paradisiului, prin frumusețea, bogăția și rodnicia naturii, precum și grație suprafețelor agricole cultivate de oameni. Această viziune este transfigurată cu iscusință de prozatorul Ion Druță în următorul fragment din romanul *Frunze de dor*: „Pământul l-a înzestrat pe om cu înțelepciunea tihnei, iar cerul i-a dat harul bucuriilor. E cea mai sfântă sărbătoare a sufletului – bucuria – și nu are mar-

gini fericirea omului, precum margini n-are minunea unui cer albastru de vară, ce-și frământă seninul vărșând potoape de lumină la legătura fiecărei semințe, iar harnicul nostru pământ, culegând această lumină, o răsădește în mireasma gingașă a florilor, în freamătul pădurilor adânci, în țepușele spicelor de grâu, adică în toate cele cărora le zicem noi viață” [7, p. 405].

În simbolistica românească pământul obține o conotație nefastă când este atribuit lumii „de dincolo”. În nuvela *Fântânarul V. Ioviță* excelează acest conținut semantic intertextualizând următorul fragment de bocet: „Pământule, lut viclean,/ La astă casă dușman,/ Că nu te ții de cuvânt,/ Să primești numai un rând,/ Că primești prea bucuros/Tot ce-i mândru și frumos” [8, p. 50-51]. Motivul este interpretat în hermeneutica folclorică ca fiind un blestem în adresa pământului. Corespondențe ale acestei practici de imprecății observăm și în alte exemple de bocete ale românilor: „Ardîl focu di pământ,/ Tari-i negru și urât” (Moțca – Iași); „Lutule, pământ și lut,/ Multî lume-ai înghițit/ Și tot nu te-ai mai hrănit” (Brădețel – Suceava) [9, p. 286]. În virtutea celor expuse, observăm că mitologemul *Terra Mater* raportează o simbolistică ambivalentă, ca mamă care dă viață și ne hrănește și ca mamă care cere jertfe pentru a se hrăni și a menține viața. Această capacitate de a da și a primi înapoi totul se înscrie în veșnicul circuit al naturii și existenței, de la naștere până la moarte: „Pământul e sfânt; la pământ să bați mătâni și să te închini, să-l săruți, că pământul ne hrănește și ne ține, din pământ avem hrana, din pământ avem apă, pământul ne încălzește, pământul e mama noastră. «Bateți mătâni și sărutați pământul, zic eu la copiii mei, și vă rugați să ne ție, că din pământ ieșim și în pământ avem să mergem»” [2, p. 131].

Motivul reintegrării ființei umane în natură, prezent în basmul folcloric *Tinerețe fără bătrânețe și viață fără de moarte* (transformarea lui Făt-Frumos în țărână), este valorificat și de prozatorul Spiridon Vangheli în balada *Șalul verde*. Spre sfârșitul vieții măicuța bătrână împlinește condiția existenței umane pe pământ: „Urma i se pierde –/ Mama se preface/ În morman de

țărână/ Și îmbracă mama/ Șalul acela verde” [10, p. 169]. Și în *Povara bunătații noastre* de Ion Druță povețele bătrânilor satului pentru Onache se rezumă la același adevăr: „din lut am ieșit cu toții, în lut ne vom întoarce” [11, p. 20]. Respectivul conținut semantic este reluat și în episodul care relatează decesul Tincuței lui Onache: „A fost un om, acum nu mai este. Zidit din același lut galben ca și semenii săi, a trăit o viață, și-a băut paharul sorții, după care a coborât iar în împărăția lutului” [11, p. 225]. Evocatoare în acest sens este și discuția dintre cneazul rus Potiomkin și fratele Pafnutie din romanul *Biserica Albă* (I. Druță) despre „datoria noastră cea de pe urmă”: „– Și cam care ar fi datoria noastră cea de pe urmă?” întreabă cneazul. „– Lăsăm să se întoarcă în pământ ceea ce a fost pământesc, slobozind sufletul să urce spre cel ce ni l-a dat... / – Cu alte cuvinte, lutul se întoarce în lut, cerul urcă la cer./ – Curat așa, Luminația voastră” [12, p. 314].

Intertextualizarea motivului pământului în axa romanului *Frunze de dor* (I. Druță) scoate în evidență o altă imagine a stihiei terestre. Gheorghe Doinaru, personajul acestei proze, „trăiește drama pământului, dramă ce vine dintr-o mentalitate plămădită generații la rând” [13, p. 114]. Ca „rob al pământului”, Gheorghe simte în acesta continuitatea dintre generații: „pământul părinților, pământul lui, al moștenitorilor săi” [7, p. 406], e patrimoniul material și spiritual al unui popor. Fondul ideatic respectiv este reiterat și în povestirea *Clopotnița*, unde pământul e un atribut al strămoșilor, părinților și al copiilor, e „acea matcă a neamului, acel fior dulce al inimii ce te zguduie de fiecare dată când rămâi față în față cu el. Pământ arat, arat și semănat...” [12, p. 408]. E o viziune asupra pământului împărtășită și de eroul plugar (badea Vasile, bădița Traian) din *Urătura* tradițională românească. În *Povara bunătații noastre*, pământul singularizat, asociat cu vatra părintească obține aceeași conotație: „globul pământesc nu e decât o pustietate dacă sufletul nu are un petic de pământ al lui, stropit cu sudoarea, cu sângele străbunilor și lăsat moștenire nouă, pentru ca și noi, după ce ne-om fi trăit veacul, să-l trecem moștenire urmașilor noștri” [11, p. 46]. Pentru

personajele lui Druță pământul e simbolul mândriei naționale, al patriotismului, al rezistenței, nemuririi și regenerării. Stihia terestră devine laitmotiv pentru întreaga proză de respirație rurală, asociat spațiului de sorginte folclorică obține statutul de condiție *sine qua non* a țăranului.

În creația populară motivul pământului de acasă se concentrează și în formula perceperii acestuia ca fiind sfânt, miraculos, magic, generator de puteri supranaturale în lupta cu forțele malefice [A se vedea semnificația pământului-mamă în bālina rusească *Dobrânea și Zmeul* în: 14, p. 151]. Funcția vivificatoare a pământului este dezvăluită în basmele despre îngroparea copiilor năzdrăvani și metamorfoza acestora în arbori: meri, nuci, brazi etc. (motivul salvării prin transformare – S⁶ [15, p. 138]) [A se vedea: 16; 17].

În nuvela *Un hectar de umbra pentru Sahara V. Ioviță* valorifică forța regenerativă a pământului în episoadele cufundării lui Simion în nămolul de pe insulă. În cele ce urmează vom dezvălui intertextualitatea elementului terestru **insula**, invocându-l ca spațiu izolat de restul pământului prin apă și izolat, necesar ruperii personajului de restul lumii și concentrării acestuia într-un habitat restrâns (imagine transfigurată și în nuvela *Magdalena*). Toposul e proiecția unei lumi miniaturale, concentrate, unde nu există interdicții și totul decurge involuntar. Anume aici Simion se simte ca la sânul mamei, cufundarea în nămol trezindu-i o stare euforică: „Vârât până la urechi în glodul cu moluște, larve, viermișori și alte vietăți minuscule, unele abia născute, altele în devenire încă, băiatul odihnea în culcușul fierbinte și fecund ca la sânul mamei. <...> dormita în glodul fierbinte ca sămânța în miezul dovleacului, simțind cum crește, cum prinde la putere, iar glodul cleios îl înghite, îl trage la fund și, dându-i căldura binefăcătoare, îi fâgăduiește raiul [8, p. 383-384]. În creația mitopoeică a lumii insula este percepută ca o „întruchipare a speranței și a paradisului pierdut. <...> Ostrovul e asociat naturii primare, paradisice, neîntinate de mâna omului plin de păcate. Orice insulă simbolică e utopie și ucronie – sustragere de la legile implacabile ale timpului și de la dramele istorice” [1, p. 78]. Pen-

tru Simion manifestarea timpului pe insulă e în afara contabilizării temporale, nici nu conștientizează că la un moment dat părăsește copilăria și devine flăcău. Insula devine pentru personaj un „loc de refugiu, de păstrare a inocenței și vieții paradisiace”, dar și o imagine „asocia-tă ideii izolării, alienării, frustrației, abandonului și pedepsei” [1, p. 78].

Mitologia populară românească reconstituie o semnificație ambivalentă a insulei. În legende, bocete și colinde sunt evocate ostroavele albe (unde trăiesc uricii albi: rohmanii și blajinii) și ostroavele negre, care se scaldă într-o apă tulbure fiind frământate de valuri, sub un cer întunecat și acoperite de o ceață rece (și unde bântuie umbrele celor răătăciți, chinuiți și neliniștiți: „În accepțiunea lor mitică aceste două soiuri de ostroave simbolizează cele două aspecte ale destinului în raport cu postexistența, ceea ce vrea să însemne că destinul unei făpturi nu se înheie o dată cu existența ei terestră, ci continuă și în postexistență” [18, p. 454]. În virtutea celor expuse, observăm că în nuvelă insula nu e doar paradisul lui Simion, în rândul celorlalți oameni avea faima unui „ținut sălbatic, populat de fiare, strigoi și balauri” [8, p. 382], a unui spațiu misterios: „Ca orice loc nepopulat și ferit de ochiul omului, insula avea tainele ei” [8, p. 383].

În romanul *Duda* de Dumitru Matcovschi imaginea insulei ia un alt aspect, naratorul e cuprins de nostalgia ostrovului din copilărie, care a fost înghițit de apele Nistrului [19, p. 68]. Spre deosebire de Ioviță, Matcovschi apelează doar la percepția insulei ca spațiu pozitiv de refugiu, unde, izolat de restul lumii, te simți bine. Dispariția acestuia semnifică ruptura adultului cu paradisul copilăriei, cu încadrarea lui în circuitul firesc al lucrurilor, chiar dacă amintirile nostalgice mai persistă.

În același roman, prozatorul Matcovschi invocă un alt simbol arhetipal și universal al izolării – peștera lui Vichente [19, p. 13]. Ca element nemijlocit al toposului terestru reprezintă calea spre interiorul pământului, e „un simbol matricial, asociat atât pântecului matern, cât și aceluia al pământului-macă a tuturor ființelor. Peștera este locul închiderii, claustrării, germinației, morții și învierii. Caverna e, deci, ca-

vitatea naturală perfectă, cavitatea arhetip, dominând paradigma simbolurilor claustrorforme: labirintul, mormântul, găoacea, casa, crisalida, barca, piramida, cripta, templul etc. Se opune lumii văzute și lumii, reprezentând întunericul, haosul, intrarea în infern. Peșterile din basme și legende sunt populate de monștri, de ființe htoniene (nimfe, satiri, ciclopi etc). Tot ele însă sunt și locuri ale regenerării fizice sau ale celei spirituale” [1, p. 139]. Chiar dacă simbolistica peșterii se extinde până a reprezenta un spațiu al inițierii și al desfășurării unor mistere, al locului în care își duc traiul pustnicii, sihaștrii, înțelepții și prorocii (în roman peștera a fost locuită de pietrarul Vichente), prozatorul Matcovschi nu dezvoltă palmaresul denotațiilor acestui simbol, recurgând doar la niște paranteze în care evocă tangențial semnificațiile. Bunăoară, ascunderea celor patru tineri în interiorul peșterii după furatul harbușilor exprimă acceptarea unui spațiu protector; iar frica de a rămâne în ea din cauza populării peșterii de către păsările de noapte, animale sălbatice – perceperea unui mediu misterios, necunoscut și ostil.

Spre deosebire de Matcovschi, Ion Druță învâluie într-o atmosferă legendară peștera Gura Balaurului din romanul *Biserica Albă*. Săpată într-o stâncă de piatră deasupra Nistrului, peștera devine locul de refugiu al călugărilor: „unde nici vântul, nici ploaia, nici răutatea lumii nu i-ar fi ajuns” [12, p. 293]. Atestată încă de pe vremea lui Ștefan-vodă, peștera ajunge a fi subiectul multor legende și pătărâni din tot nordul Moldovei.

Un alt element terestru intertextualizat de către prozatori în operele lor și care necesită a fi investigat este piatra. Semnificațiile pietrei transcend din dubla lor apartenență, atât stihiei htoniene, cât și celei celeste, aeriene: „Pietrele meteoritice vin din înălțimile cerului, iar pietrele naturale ridicate (stâncile, vârfurile munților) sau cele înălțate de mâna omului (coloanele, menhirele, dolmenurile etc.) se avântă spre cer și sunt asociate Coloanei Cerului (*Axis Mundi*). Asemenea pietre semnificau o prezență divină, erau sedii sau întruchipări litomorfe ale unor zei și strămoși mitici. Litolatia – adorarea pietrelor sacre – este una

din formele religiei arhaice, răspândită pe toate continentele. Piatra e simbolul pământului sau al germe-nului roditor care se află în pântecul Terrei. În această ipostază, pietrele participă la procesele fecundării și nașterii miraculoase a unor zei și eroi mitici. <...> în general, pietrele meteoritice denumite și «pietrele ploii» sunt simboluri ale fertilității. Legătura mito-simbolică dintre piatră și naștere susținută în basm și legendă prin diferite transformări ale eroilor și eroinelor în pietre (cf. legenda românească a Babei-Dochia și a turmei de oi cu care pleacă la munte). Piatra brută e, în general, privită ca o materie sau substanță pasivă și ambivalentă. De aceea, șlefuirea și prelucrarea ei de mâna unui om, călăuzit de voința zeilor, devine simbolul unei transmutații culturale, asimilate actului demiurgic, trecerii de la obscuritate la lumină” [1, p. 140].

În romanul *Focul din vatră* de D. Matcovschi pietrele-stânci sunt elemente indispensabile ale satului Duda: „Stâncile atârnă de asupra satului înfiorătoare, dar poate că anume stâncile fac din Duda o localitate pitorească, aparte, exotică într-un fel. Fără ele, fără aceste stânci, Duda ar fi un sat mult prea obișnuit” [5, p. 26]; tot ele participă la formarea caracterelor umane: „Poate de aceea și nu-i sunt dragi lui Grigore stâncile Dudei – de la stânci, crede el, s-a învățat lumea a tăcea și dacă n-ar fi stâncile, lumea ar fi alta, la sigur” [5, p. 30], dar și la absolutizarea unor situații de conflict – durerea, deznădejdea Eleonorei este poetizată prin transformarea lacrimilor în pietre, în plumbi, ca marcă a greutății și a maturizării devreme. Cu semnificație negativă este transfigurată în descrierea caracterelor umane: „Oamenii răi nu pot crește pâine. Pâinea în mâinile lor se preface în piatră” [5, p. 45]. Identificarea omului cu piatra e proprie și eroului folcloric din cântecul de înstrăinare: „*N-am niși mamă, da niși tată, / Parcă sânt născut din teatră, / N-am niși soră, da niși frate, / Niși măicuță să mă cate*” (AF, 1947, ms. 23, f. 7; Cocieri – Dubăsari; inf. Ion N. Verlan, 72 ani; culeg. P. Crivițchi) [20, p. 85], doar că aici piatra accentuează ideea de singurătate.

În *Povara bunătății noastre*, prozatorul Druță recurge la imaginea

pietrelor de hotar, care devin un topos al întrunirilor satului, al punerii lumii la cale. Cele patru lespezi de piatră de la marginea Ciuturii, răsărite din adâncul pământului și orientate spre cer devin lucruri de mare cinste pentru localnici. Aici vin și, urcându-se pe ele, încearcă să ghicească cum va fi vremea, să cerceteze depărtările pentru a vedea de ce nu se întorc cei plecați la război, aici se adună bătrânii satului pentru a mai sta la sfat sau să frământa o lungă tăcere, adâncă și grea [7, p. 60].

Stânca-piatră din nuvela *Samariteanca* de Ion Druță din care țâșnesc cele trei izvoare e o proiecție a unui episod biblic din Vechiul Testament, unde Moise prin înfigerea toiagului în stâncă face să țâșnească apa: izvor al vieții și al puterilor originare. Cel mai evident aspect ține de tăria și nemișcarea ei. Pornind de la acest simbolism, pe această stâncă este construită mănăstirea *Trei izvoare*. Sacralitatea pietrei o desprindem și din preluarea de către creștinism a străvechii semnificații și constituirii în baza acesteia a imaginii Bisericii, numindu-l pe Iisus Hristos „piatra din capul unghiului” (Epistola către Efeseni a Sfântului Apostol Pavel, 2:20), „piatra cea vie” (Biblia, Noul Testament, I Petru, Capitolul 2: 4). Imaginea unui habitat sacru este reluată și în romanul *Biserica Albă*, lăcașul sfânt al satului Ocolina fiind ridicat, de asemenea pe un vârf de stâncă deasupra Nistrului.

Printre stânci își croiește drum Nistrul personalizat din romanul *Zbor frânt* de V. Beșleagă, cu ele se luptă ca să ajungă la muma lui veșnică Marea: „Și dacă s-a nimerit să-și aștearnă drum pe un pământ holmuros, și dacă a dat în calea lui peste colțuri de păduri, spinări de dealuri, piepturi de stânci, pădurile le-a ocolit ușor ca să le aibă pe mal, dealurile le-a tăiat drept în două ca să-i vadă lumea voinicia, iar cu stâncile s-a luptat crunt o sută, două, trei sute, multe sute de ani și până nu le-a dezvelit la soare hăt până jos la talpă, nu s-a lăsat (să le vadă lumea că, oricât de tari ar fi ele, tot pot fi măcinate, spălate, și chiar urnite din loc, stâncile)” [21, p. 51]. Episodul respectiv invocă confruntarea dintre stihia acvatică și lumea minerală, exprimată și în paremiologia populară: „Apa când se umflă și pe munți

îi cufundă”, „Apa cât de mare vine, piatra tot în vad rămâne” „Apa trece, pietrele rămân” [22, p. 20-21].

Un moment semnificativ în care piatra reprezintă truda de zi cu zi a pietrarilor o vom descoperi în proza lui V. Beșleagă *Cel de-al treilea, dacă ar fi fost acolo...* Aici, săparea pietrei amintește de chinuitoarea muncă a lui Sisif, dar și a creatorului. Piatra brută este fundamentul relației dintre natura umană și divinitatea, este simbolul actului sacru fondator. Săparea pietrei, șlefuirea ei, utilizarea ei în edificare reprezintă activități ghidate de puterea spirituală, mentală a meșterului care din brut va obține ceva elaborat, esențial. Deloc întâmplător e și episodul clădirii din pietre a unui chip uman, a unei femei, ca aspirație a creatorului spre opera desăvârșită. Surparea ei denotă ruina viselor, a gândurilor de perfecțiune, poate de aceea unul din personaje nu mai recunoaște locul unde a lucrat o zi întreagă. Momentul respectiv îl determină să ia o nouă decizie în viață, de a-și găsi fericirea în alt mediu.

Observăm, în cele din urmă, că stihia terestră își dezvoltă semnificațiile grație elementelor sale constitutive intertextualizate în țesătura prozelor. Gradul de intertextualizare e de fiecare dată dependent de măiestria condeierului, iar din gama de imagini valorificate se accentuează în mod deosebit cele care denotă maternitatea terestră, matricea spirituală a unui popor, vatra părintească și moștenirea lăsată generațiilor viitoare.

Referințe bibliografice:

1. Evseev Ivan. Dicționar de simboluri și arhetipuri culturale. Timișoara: Amarcord, 1994. 223 p.
2. Niculiță-Voronca Elena. Datinile și credințele poporului român adunate și așezate în ordine mitologică. Vol. I. Iași: Polirom, 1998. 504 p.
3. Vasilache Vasile. Povestea cu cucoșul roșu. Chișinău: Hyperion, 1993. 208 p.
4. Cocieru Mariana. Valoarea estetică a constituentelor mitico-folclorice în povestea cu cocoșul roșu de V. Vasilache. În: Philologia. 2015, nr. 3-4, p. 58-69.
5. Matcovschi Dumitru. Focul din vatră. Chișinău: Literatura artistică, 1982. 230 p.
6. Matcovschi Dumitru. Toamna porumbelilor albi. Chișinău: Literatura artistică, 1986. 219 p.

7. Druță Ion. Scrieri în 4 volume. Vol. I. Chișinău: Literatura artistică, 1989. 534 p.
8. Ioviță Vlad. Friguri: nuvele. Chișinău: Literatura artistică, 1985. 427 p.
9. Ciubotaru Ion H. Obiceiuri funebre din Moldova în context național. Iași: Editura Universității „Al. I. Cuza”, 2014. 762 p.
10. Vangheli Spiridon. Măria sa Guguța: Proză, poezie. Ed. a II-a. Chișinău: Literatura artistică, 1989. 408 p.
11. Druță Ion. Scrieri. În 4 volume. Vol. 2. Roman, nuvele. Chișinău: Literatura artistică, 1989. 496 p.
12. Druță Ion. Scrieri în 4 volume. Vol. 3. Biserica albă: Roman; Clopotnița: Povestire. Chișinău: Hyperion, 1990. 552 p.
13. Ciobanu Maria; Negriu Dorina. Dicționar de motive și simboluri literare. Chișinău: S.n., 2005. 170 p.
14. Капица, Федор. Тайны славянских богов. Мир древних славян. Магические обряды и ритуалы. Славянская мифология. Христианские праздники и обряды: Справочное издание. Москва: Рипол классик, 2008. 414 c.
15. Propp, Vladimir. Morfologia basmului. Trad. de Radu Nculescu. București: Univers, 1970. XXXVI+168 p.
16. Înșirate mărgărite cu dalbe flori aurite. În: Basmele populare românești. Chișinău: Litera, 1998, p. 288-293.
17. Cei doi copii cu părul de aur. Disponibil la: https://ro.wikisource.org/wiki/Cei_doi_copii_cu_p%C4%83rul_de_aur
18. Vulcănescu Romulus. Mitologie română. București: Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1987. 706 p.
19. Matcovschi Dumitru. Duda. Chișinău: Cartea moldovenească, 1973. 276 p.
20. Folclor românesc de la est de Nistru, de Bug, din nordul Caucazului: (Texte inedite). În 2 volume. Alcăt.: Nicolae Băieșu et. al. Vol. II. Chișinău: S. n., 2009. 554 p.
21. Beșleagă Vladimir. Zbor frânt. Ignat și Ana: Romane. Chișinău: Litera, 1997. 420 p.
22. Dicționar de proverbe și zicători românești. Alcătuire, prefată Grigore Botezatu și Andrei Hâncu. București-Chișinău: Litera-International, 2001. 268 p.

Text și foto: **ION DOMENCO**

UN SFERT DE VEAC AL UNUI FESTIVAL DE VALOARE

Cea de-a XXV-a, jubiliară, ediție a festivalului folcloric cu genericul „La vatra horelor bucuriene”, ce se desfășoară în satul Bucuria, r. Cahul cu susținerea Consiliului raional Cahul, a administrației publice locale, a unor oameni cu suflet mare din teritoriu, a întrunit colective de cântece și dansuri din raionul Cahul, dar și din cele vecine - Comrat și Cantemir - care conservează, dezvoltă și promovează cele mai de valoare tradiții ale neamului, scoțând din anonimat noi și noi talente.

De astă dată, festivalul s-a desfășurat pe scena improvizată, la aer liber, ceea ce a dat un farmec aparte, la sărbătoare fiind prezenți mai mulți locuitori ai satului Bucuria, dar și ai localităților mejișe. Și de astă dată, dar iarăși la umbra copacilor din preajma căminului cultural, a fost vernisată și o expoziție a lucrărilor meșterilor populari din sat și din alte localități.

Gheorghe Raicu, directorul căminului cultural din s. Bucuria, organizatorul acestei valoroase activități, avea să menționeze următoarele:

— Mă bucur nespun de mult că am reușit și de astă dată, cu suportul material al APL locale de nivelul I și II, a sponsorilor să avem un număr impunător de participanți, de diferite vârste - de la copilași până la maturi, toți împătimiți de vraja cântecului și dansului nostru popular,

de această horă a prieteniei și bucuriei. Nu pot să trec cu vederea și faptul că în aceste colective avem multe dinastii. De altfel și eu personal cânt, alături de soție, fiică, nănaș, precum și alți colegi de-ai mei. Mă bucur, că, în pofida tuturor greutăților, ne-au sosit colective din satele Pelinei, Cucoara, Andrușul de Sus, Taraclia de Salcie, Zărnești, Valeni, dar și din Congazcic, Comrat și comuna Pleșeni, Cantemir. Fiecare colectiv a prezentat adevărate comori folclorice, dansuri, cântece mai vechi și mai noi, de o valoare aparte. Au evoluat cu succes artiștii amatori din Pelinei, Cucoara, Zărnești, Pleșeni, Congazcic, într-un cuvânt - toate colectivele, care, în final, s-au învrednicit de semne de grațitudine. Este îmbucurător faptul că au venit și meșteri populari, care au acoperit cu o aură deosebită armonia și farmecul festivalului, valorile noastre nepieritoare, că l-am avut alături pe cunoscutul interpret de muzică populară, băștinatul nostru, Gheorghe Nichiforeac, căruia îi suntem recunoscători.

Primii, ca de obicei, au concertat artiștii amatori din localitate, care au cules numeroase aplauze. Conducătorul artistic al căminului cultural din Bucuria, Dumitru Cîcanci, care și-a marcat și ziua de naștere, avea să ne relateze, emoționat:

— Activez în domeniul culturii mai bine de 35 ani. Mă mândresc cu acest fapt, dar mă bucur îndeosebi atunci, când văd cum folclorul, această neasemuită zestre a neamului, este păstrată la Bucuria cu sfințenie, din generație în generație. Pot spune cu toată fermitatea, că anume această continuitate stă ca un zid în calea uitării, a dispariției valorilor noastre naționale, ce ne mențin ca neam.

Și Lidia Donea, conducătorul ansamblului „Sălcișoara” din Taraclia de Salcie, Cahul, se bucură și apreciază la justa valoare consecvența vecinilor de la Bucuria:

— Avem 15 membri în ansamblu, femei de diferite profesii, ne vine cam greu să atragem în ansamblu tineri, dar participăm la toate festivalurile din raion, fiind convinși că numai prin activitate permanentă mai menținem aprinsă această misterioasă flacără a tradițiilor, datinelor și obiceiurilor populare. Mult succes tuturor, le suntem profund recunoscători colegilor din Bucuria, care-s bravo!..

Natalia Bolocan, conducătorul ansamblului „Glia”, s. Hănăseni, r. Cantemir:

— Am venit la festival cu un colectiv constituit din artiști amatori de două vârste, am reușit să închegăm și un grup de mlădițe tinere, foarte talentate. Am venit cu melodii mai vechi, culese din satele comunei Pleșeni, jocuri populare din bătrâni pe care nu le dăm uitării. Ținem la ele, căci le-am preluat de la părinți, bune și străbune, sânt opere artistice create de popor, unele - anonime, dar de o valoare mare, demnă de apreciere. Ași dori să menționez faptul că în comuna noastră avem mulți artiști amatori, rapsozi populari cu renume și acest fapt ne însușă încredere, speranță în tendința și dorința noastră de a conserva și

promova tezaurul folcloric.

Petru Botezatu, șeful secției cultură Cahul:

— Probabil, este imposibil de redat prin cuvinte acele culori vii, atât de plăcute, luminoase, buna dispo-

ziție, atmosfera ce a dominat pe tot parcursul zilei la Bucuria. Vreau să le mulțumesc organizatorilor, care au reușit cu brio acest frumos festival. Ne bucurăm cu toții că oameni de diferite profesii - lucrători de cul-

tură, profesori, educatori, agricultori, medici etc au cântat, au dansat, ne-au descreețit frunțile, veselindu-se alături de copii, tineri, adolescenți, cărora le transmit această dragoste față de folclor, tradiții și obiceiuri populare. Pe toți ne unește cântecul și dansul, dragostea de creația populară, tot ce ne-a rămas de la bune și străbune. Este foarte bine că APL susține aceste inițiative, la Cahul organizându-se, probabil, cele mai multe activități cultural-artistice din republică.

În final, după ce tuturor colecțivilor le-au fost înmânate diplome și premii, participanții au cântat cu toții fascinantă melodie „Trandafir de la Moldova” și au dansat o horă a prieteniei, a bucuriei pentru toți acei care nu-și uită tradițiile populare.

Jazz-ul american pe tărâmurile Moldovei

ALA PRUTEANU, or. Cahul

Pe 10 noiembrie în incinta palatului de cultură din orașul Cahul a avut loc un concert de excepție oferit de formația de jazz din SUA. Acest concert a fost susținut de către ambasada Americii la Chișinău, organizând concerte prin mai multe orașe ale țării. Formația este bine cunoscută în multe țări ale lumii, prin profesionalismul și modul de interpretare a jazzului. Componenta ansamblului include: solista Gabrielle Stravelli, pianistul Jim Ridl, bateristul Jordan Young, contrabasistul Patrik O'Leary.

Cântăreața Gabrielle Stravelli este laureată a mai multor premii. Ea a obținut aprecierea criticilor și fanilor datorită pieselor originale și a atitudinii sale unice în abordarea interesantă a materialului din noul său repertoriu, dar și a standardelor clasice ale artiștilor precum *Pink Floyd* și *Duke Ellington*, *Dolly Parton* și *Johnny Mercer*. Gabrielle este actriță de profesie și știe foarte bine cum să redea o piesă în stilul propriu. La vârsta de 15 ani a început să cânte în calitate de solistă cu mai multe orchestre evoluând pe cele mai prestigioase scene cum ar fi din orașele Amsterdam, New York, etc. Vestita interprete cântă cu o prezență emoțională puternică și o voce versatilă bine conturată, afir-

mă Adam Feldman de la revista *Time Out New York*, iar Peter Haas de la *Cabaret Scenes* descrie vocea ei ca fiind clară și curată, expresivă, suplă, de o intensitate firească. Gabrielle a fost una dintre cei zece finaliști selectați la nivel internațional pentru *SHURE-Festivalul de jazz* de la Montreux din 2011 fiind clasată pe locul doi la Concursul *Jazzmobile Vocal* din Harlem în 2009 și multe alte distincții.

Pianistul Jim Ridl este compozitor și artist de jazz cu renume internațional. Îi aparțin șase albume în calitate de conducător, fiind invitat pentru înregistrări cu mulți muzicieni de renume. Deseori evoluia în SUA, Europa și Asia. Este un educător pasionat și predă la școala de muzică *New York Jazz Workshop*.

Jordan Young, în ultimii zece ani, este considerat unul din cei mai de succes bateriști de jazz din orașul New York. A interpretat și a făcut înregistrări în calitate de acompaniator cu mulți artiști faimoși din lumea jazzului. Jordan a înregistrat două albume în calitate de conducător cu genericul *Grupul Tânăr al lui Jordan* lansat în 2010, iar al doile album *Cimbal Melodies* în 2013. În prezent, Jordan conduce un trio de organiști de succes, cu care a făcut turnee internaționale și a

evoluat în toate suburbiile orașului New York. Deasemenea evoluiază în cele mai prestigioase localuri de jazz ale orașului New York, predă lecții în studioul său privat.

Basistul Patrik O'Leary a studiat pianul și contrabasul la *Școala de Muzică Crane*, unde a obținut diploma de licență. A făcut turul lumii împreună cu orchestra *Lionel Hampton*, orchestra *Illinois Jacquet* și *Bob Dorough*. În cadrul programului *Ambasadorii Jazz-ului* al Departamentului de Stat al SUA O'Leary a mers în turneu în câteva țări din Africa, Asia de Sud-Est, America de Sud și Centrală. Pat a făcut aranjamentul muzical și a compus suita *The Balkan Jazz* pentru cor, orchestră și cvartet de jazz.

În urma acestui concert publicul meloman de la Cahul a rămas încântat și fascinat de modul de interpretare a acestui stil de muzică, dar mai ales vocea extraordinară a vocalistei Gabrielle Stravelli ce a creat dispoziție și satisfacție tuturor.

ȘTEFAN SOFRONOVICI, cercetător științific,
Institutul de Filologie al Academiei de Științe a Moldovei

Ansamblul folcloric „Țărăncuța”

din or. Durlești la 25 de ani de activitate

Duminică, 8 noiembrie 2015, Ansamblul folcloric „Țărăncuța” din orașul Durlești, mun. Chișinău a organizat un spectacol aniversar, cu ocazia împlinirii celor 25 de ani de activitate. Manifestarea culturală de suflet s-a desfășurat în incinta Liceului „Hyperion” din localitate, cu începere de la ora 14.00. În calitate de moderator s-a produs cunoscutul ziarist și redactor radio Anatol Caciuc.

Publicul adunat în sala de festivități a liceului a reprezentat, în mare parte, suburbia Durlești. Au fost însă și oaspeți din Chișinău, dar și din alte localități ale republicii. Ansamblul omagiat a prezentat un program amplu, de circa patruzeci de minute, el realizându-se pe parcursul a patru reprize de-a lungul spectacolului, ce a durat peste

două ore. Repertoriul aniversar al „Țărăncuței” a valorificat diverse specii și genuri lirice ale folclorului muzical autohton, printre care: cântece de petrecere (*Ne-am pornit într-un noroc*), cântece de păstorit (*Drağu-mi-i badea cioban*), cântece de dragoste, de altfel, cele mai numeroase (*Mândrulița-i ca o floare*, *Auzeam, Gheorghe, de-acasă*, *Noaptea, când*

răsare luna, *Calul, pușca și nevasta*, *Știi, tu, mândro, ce ți-am spus?* ș.a.), inclusiv cântece de recruți (*La fântâna cu uluc*), cântece de ostășie (*Of, măicuță-ndurerată*) ș.a.

Programul spectacolului a fost onorat de participarea mai multor colective folclorice invitate, printre care: „Haiducii”, de la Liceul „Hyperion” – Durlești, conducători: Ana Ralea și Pavel Semcov. Liceenii au evoluat, în principal, cu cântece lirice de recruți și de dragoste, ei fiind succedați de formația de dans popular „Hora”, condusă de cunoscutul om de cultură, Constantin Șchiopu. Acest colectiv artistic și-a etalat virtuțile coregrafice deosebite în mai multe reprize pe durata spectacolului. O notă distinctă de performanță, culoare și măiestrie actricească a introdus în paleta spectacolului aniversar merituosul colectiv folcloric „Moștenitorii”, condus de folcloristul Valeriu Chiper. Acest ansamblu s-a prezentat cu un program dinamic și vast, care a cuprins atât cântece și dansuri folclorice din zona basarabeană a Prutului Inferior, cât și o serie de obiceiuri calendaristice din ciclul de vară-primăvară, unele mai puțin cunoscute publicului larg. Colectivele-partenere au contribuit din plin la

reușita manifestării jubiliare a „Țărăncuței”, fiecare oferind audienței un program interesant și bine elaborat sub aspect interpretativ.

Finalul spectacolului a fost deosebit de emoționant, el fiind marcat de evoluarea tinerei soliste a ansamblului „Țărăncuța”, Ana Granaci, care a cântat tulburătoarea doină *Lung îi drumul și bătut*. A urmat un moment pitoresc cu rapsodul Grigore Adam din Nisporeni, care a interpretat o suită de melodii populare din frunză. Punctul culminant al spectacolului folcloric l-a constituit însă momentul proiectării unei secvențe din filmul „Țărăncuța din Durlești”, realizat de TVM în anul 2001, cu contribuția redactorului emisiunii „Evantai Folcloric”, Nina Bolboceanu.

Secvența video a avut-o ca protagonistă pe regretata interpretă de folclor și conducătoare a „Țărăncuței”, Tatiana Sofronovici, care a dat glas emblematicului cântec-testament *Hai, măi frați, și-om trăi bine*. Publicul a ascultat această cutremurătoare creație cu lacrimi în ochi. Spectacolul s-a încheiat cu cântecele de jale *Duce-m-aș și m-aș tot duce* și *Stejărel mândru, frumos*, în interpretarea țărăncuțelor. Spectatorii le-au mulțumit cu aplauze, flori și cuvinte frumoase la adresa tuturor celor, care au evoluat în scenă.

la adresa tuturor celor, care au evoluat în scenă.

Cu prilejul acestui eveniment, „Țărăncuța” a primit sincere felicitări din partea doamnei Victoria Gaitur, fosta șefă a grădiniței nr. 2 din Durlești, care a promovat ansamblul de la începuturi, timp de circa 15 ani de zile. Sincere felicitări și urări omagiale au fost adresate de Gheorghe Grău, cunoscut poet și actor la Teatrul Național „Mihai Eminescu” din Chișinău, precum și de Vasile Chiseliță, doctor în studiul artelor, cercetător științific la Academia de Științe a Moldovei ș.a. Regretabil rămâne însă faptul că reprezentanții Administrației Publice Locale, care au fost invitați din timp, au lipsit.

Câteva date din istoria Ansamblului folcloric „Țărăncuța”.

Ansamblul s-a format în cadrul colectivului pedagogic al grădiniței de copii nr. 2 din Durlești. Ziua de botez a „Țărăncuței” poate fi considerată data de 5 mai 1990, când acest colectiv a ocupat locul întâi la Festivalul fol-

cloric al lucrătorilor din învățământul public al raionului Ialoveni. Desigur, ansamblul începuse să activeze ceva mai demult, din anul 1989. Experiența regretatei Tatiana Sofronovici la Teatrul Etnofolcloric „Ion Creangă”, unde a activat ca actriță pe parcursul anului 1988, și-a spus din plin cuvântul.

În vara anului 1995, tânăra colectiv câștigă primul titlu de laureat de rang republican, în cadrul festivalului folcloric „Căpriană”, organizat de fundația culturală „Căpriană” și grupul folcloric „Ștefan Vodă”, condus de rapsodul, actorul și cobzarul Tudor Ungureanu, Artist al poporului. „Țărăncuța” a fost premiată atunci cu o frumoasă călătorie la Putna lui Ștefan cel Mare și Sfânt. În orașul Fălticeni, a susținut câteva concerte împreună cu Ansamblul de dansuri populare „Șezătoarea” din localitate, condus de Ioan Ilișescu.

În cadrul grădiniței nr.2 din Durlești, aveau loc întâlniri cu diverse personalități de cultură, printre care Iulian Filip, Andrei Tamazlăcaru, Varvara Buzilă, Maria Mocanu, Constantin Dragomir ș. a. În iarna anului 1996, la una din aceste întâlniri, regretatul folclorist Sergiu Moraru, după ce ascultase cântecele „Țărăncuței”, le-a dat o apreciere înaltă, venind totodată cu propunerea ca ansamblul să concureze pentru titlul de „colectiv – model”. În luna aprilie a aceluiași an, în cadrul sărbătorilor pascale, „Țărăncuța” susține atestarea în fața unei comisii de la Ministerul Culturii și de la Centrul Național de Creație Populară, învrednicindu-se de titlul onorific „colectiv – model”. De atunci, ansamblul își poartă cu demnitate și responsabilitate acest titlu, trecând cu succes peste probele de confirmare bienală a acestuia. Din componența primei comisii de atestare a făcut parte și coregraful Pavel Popa, Maestru în Arte. După acest eveniment, conducător artistic al ansamblului devine regretata cântăreață și folcloristă Tatiana Sofronovici, iar conducător muzical - virtuozul cobzar Sergiu Diaconu, pe atunci - tânăr specialist, care ulterior se va căsători cu Ala Cibotari, una din membrele „Țărăncuței”. Tinerii însurăței au format o familie distinsă, consolidată în atmosfera armonioasă de creație a ansamblului. Tatiana Sofronovici și Sergiu Diaconu au condus colectivul folcloric „Țărăncuța” până în anul 2012, an în care Tatiana Sofronovici a plecat în lumea celor drepte.

În vara anului 1996 s-au făcut primele înregistrări la Radioul Național, grație colaborării cu redactorul Victor Stahi. S-au înregistrat atunci mai multe cântece, printre care: *Foaie verde de harbuz, Zis-a badea c-a veni, Calul, pușca și nevasta, Mândra mea-i basarabeană, Foaie verde matostat, Arde focu-n paie ude, Mândro, tu frumoasă ești, Calul bălan, Trandafir de pe cetate, Zărzărică Zărzărea, Ilenuța Româncuța, Măi bădiță, ochi birnași, Foaie verde lămâiță*, precum și *Strigături*, balada *Miorița* (declamată ca recitativ pe fundalul unei doine interpretată la fluier), în interpretarea regretatei Tatiana Sofronovici. Alte imprimări la radio au mai fost realizate la 17 februarie 1998 cu același redactor, apoi au urmat și altele, în anii 2001 și 2006, cu redactorul Veta Ghimpu-Munteanu.

Primul film muzical TV a fost realizat la 18 februarie 1997, cu regizorul Victor Sărătură și regizorul de sunete Ilie Văluță. În vara anului 2001, Nina Bolboceanu, redactorul emisiunii „Evantai Folcloric”, realizează cu ansamblul „Țărăncuța” un film de toată frumusețea.

Țărăncuțele au mai evoluat și în cadrul altor emisiuni de la TVM-1: „Telematinal”, „La noi în sat”, „Bună dimineata”, „Cine vine la noi” ș.a. De asemenea, au participat și în cadrul unor emisiuni la Jurnal TV („De vreme acasă”), la postul de radio „Chișinău”, emisiunea „Dor de izvor”, cu folclorista Maria Mocanu. În repetate rânduri, ansamblul a evoluat la postul de radio „Vocea Basarabiei”, invitați de maestrul Ion Paulencu, în cadrul emisiunii „Tezaur Folcloric Românesc”. O emisiune specială a acestui post de radio, transmisă în direct pe data de 8 noiembrie 2015, a fost dedicată jubileului de 25 de ani de activitate a colectivului.

Ansamblul „Țărăncuța” este un colectiv al tuturor vârstelor. Aici se simt bine părinții și copiii, tinerii și vârstnicii. Colectivul este alcătuit din intelectuali, provenind de la sate. Majoritatea dintre ei sunt feciori și fiice de țărani. Cele mai multe cântărețe sunt educatoare și profesoare, dar sunt printre ei și studenți, și elevi. Mulți ani au activat în colectiv și familii întregi, precum familia Sofronovici (Ștefan, Tatiana și Radu), Diaconu (Sergiu, Ala, Mirela și Beatrice), Fonaru (Grigore, Ana, Lilia și Doina) și Granaci (Gheorghe, Viorica, Mariana și Ana). În prezent, Ana Granaci este solista ansamblului, moștenind darul cântecului de la tatăl ei, regretatul Gheorghe Granaci.

Zestrea ansamblului este repertoriul, care a fost adunat pe parcursul anilor, în cea mai mare parte de către Tatiana Sofronovici, dar și de către unii colegi din „Țărăncuța”. Înainte de a introduce o piesă nouă în repertoriu, conducătoarea ansamblului o prezenta colectivului, care o asculta și o analiza, dându-și părerea. Astfel, nu orice piesă putea să ajungă în repertoriul „Țărăncuței”. De aceea, ansamblul și-a creat un repertoriu select.

Un moment important în istoria ansamblului a fost editarea culegerii de folclor „Ilenuța Româncuța”, din repertoriul ansamblului folcloric „Țărăncuța” din Durlești, concepție și realizare, Ștefan Sofronovici, Tatiana Sofronovici (Editura „Cu drag”, Chișinău, 2009, 288 p). În culegere este inclusă o bună parte din repertoriul „Țărăncuței”, însă nu tot. Folclorul obiceiurilor de calendar cuprinde cântece de stea, colinde, urătura, semănatul, plugușorul cântat și reprezentația cu capra. Din folclorul obiceiurilor de familie, a fost valorificată conocăria, iertăciunea și cântecul miresei. Cele mai numeroase sunt cântecele lirice. Avem cântece păstorești, cântece de dragoste, cântece de dor și jale, cântece de recruți, cântece de ostășie, cântece de război, cântece de familie, cântece de înstrăinare și singurătate, cântece satirice și umoristice, cântece de petrecere. Repertoriul mai cuprinde și Balada *Brâncoveanu Constantin* și *Strigături*.

Informatorii erau, pentru Tatiana, oameni apropiați și dragi. Atunci, când mergea la ei cu dictafonul pentru a culege folclor, le scria bucuria în ochi. Erau mulțumiți și mirați că cineva mai prețuiește ceea ce ei cunosc: colinde și cântece de stea, urătura, cântece, poezii ș.a. Cele mai multe piese folclorice le-a înregistrat de la Efrosinia Sofronovici din s. Batâr- Cimișlia, născută la 27 septembrie 1926, care a împlinit recent 89 de ani. În total, de la ea s-au cules peste 50 de piese, din care în această culegere au fost incluse 32 de mostre. De la informatoarea Maria Josanu din s. Ciorești- Nisporeni

(1931- 2004) a cules 30 de piese, din care în carte au nimerit 11. De la tatăl ei , Vasile Adam din s. Bălănești-Nisporeni (1920-1984) în culegere au fost incluse 8 piese. De la Ana Roșca din s. Șestaci-Șoldănești, n.1935, - 7 piese, iar de la Maria Roșca din Durlești (1920-1998) - 6 piese. În total, regretata folcloristă Tatiana Sofronovici a cules creații populare de la circa 22 de informatori din diverse localități din Republicii Moldova și din regiunea Cernăuți.

Nu este deloc ușor și simplu să culegi folclor. Voi relata un exemplu relevant în acest sens, legat de familia Mariei Roșca din Durlești. Când s-a dus prima dată Tatiana să înregistreze cântece de la ea, soțul ei, Ion Roșca, era bolnav și ea nu avea dispoziție de cântat. Mai apoi, au urmat șapte săptămâni din postul Paștelui, când creștinii, în deosebi cei vârstnici, nu prea cântă. Apoi a decedat soțul ei și ea a ținut doliul. Astfel, au trecut vreo doi ani de zile, până ce Tatiana a reușit să înregistreze cele 9 cântece de la această informatoare. După câțiva ani, s-a stins și ea din viață, trecând în lumea celor drepti. Copiii ei, care nu aveau nici o înregistrare cu maică-sa și-au amintit atunci de înregistrările Tatiane. S-au bucurat nespuse de mult, când Tatiana le-a oferit o copie a înregistrării. De atunci, ei păstrează cu sfințenie această amintire de la maica lor.

Activitatea timp de peste 22 de ani în cadrul ansamblului folcloric „ Țărăncuța ” din Durlești și editarea culegerii de folclor „Ilenuța Româncuța” sunt pagini alese din viața interpretei de folclor Tatiana Sofronovici, una dintre harnicele albinuțe care a trudit în miraculoasa grădină a FOLCLORULUI

Alături de alte colective folclorice valoroase din Chișinău și din republică „Țărăncuța” promovează cântecul și portul popular. Ansamblul participă la diverse concursuri, devine laureat al festivalurilor municipale și naționale: „Florile Dalbe”, „V-am ura, v-am tot ura”, „Pentru Tine, Doamne”, „La onor, la datorie”, „Festivalul Folclorului Ostășesc”, „Vai, sărmana turturică”. Un moment important în biografia de creație a „Țărăncuței” este participarea la prestigiosul Festival „Datini și obiceiuri de iarnă”, care se desfășoară la Iași. Prima evoluție a avut-o la 15 decembrie 1996, apoi a mai participat de 5 ori: în anul 2003, 2006, 2007, 2008, 2014. Și la Iași, ansamblul s-a bucurat de simpatia publicului, dar și de aprecierea înaltă a Juriului și a organizatorilor, printre care dr. Ioan H. Ciubotaru și prof. Adrian Ardeleanu. Trofeul și diplomele câștigate la acest festival îi sunt foarte scumpe.

De-a lungul anilor, „Țărăncuța” prezintă concerte în fața durleștenilor la hramul satului și la alte sărbători. În municipiul Chișinău, evoluează pe cele mai renumite scene: la Casa Scriitorilor, Palatul Național, Filarmonica Națională, Sala cu Orgă, Palatul Republicii, Palatul Feroviarilor, Palatul Sindicatelor, Biblioteca Națională, Biblioteca „Ion Creangă”, Biblioteca „Alba Iulia”, Universitatea Pedagogică „Ion Creangă”, Muzeul de Etnografie și Istorie Naturală, Casa Centrală a Armatei, în Scuarul Teatrului de Operă și Balet, în Piața Mării Adunări Naționale, precum și în multe alte organizații și colective de muncă. Ansamblul a prezentat concerte și în unele localități rurale: satele Batîr și Cicur-Minjur din r-nul Cimișlia, Bălănești și Grozești din r-nul Nisporeni.

Momente de neuitat am avut de-a lungul anilor împreună cu colegii de la „Țărăncuța”. Dragostea de cântecul popular, de datinile și obiceiurile noastre, ne unește și ne adună. Am petrecut împreună zile de naștere, nunți, cumătrii și alte sărbători de suflet ale acestei frumoase familii spirituale. La lansarea primei mele cărți de poezii „Noi nu avem pământ de dat”, colectivul a participat cu un buchet de cântece populare în fața celor prezenți. Mai întâi, la Casa Scriitorilor, în data de 20 decembrie 2001, iar ulterior - la Batîr, în luna februarie 2002, și la Bălănești, în martie 2002. Ansamblul a participat și la alte lansări de carte, dintre care amintim în deosebi cartea de poezii „Basarabie Română” și culegerea de folclor „Ilenuța Româncuța”, ambele lansate la Biblioteca „Alba Iulia” din Chișinău, la 26 noiembrie 2009.

La sărbătorile de iarnă, după ce uram și colindam pe la casele „boierilor”, cum se zice în colinde, colectivul venea adesea să ne ureze și casa noastră. Aici, ne adunam deseori la repetiții, iar în ajun de An Nou ne bucuram împreună de realizările obținute, făcându-ne planuri pentru viitor. Cu mult drag am fost primiți în casele durleștenilor. La bunica interpretei Nadia Florea, mătușa Ana Florea, pe care durleștenii o numeau „Anicuța Româncuța”, am avut o primire deosebită. Când am venit s-o colindăm, ea ne-a poftit cu drag în casă, ascultând colinda cu lacrimi de bucurie. Apoi ne-a mulțumit și ne-a omenit după datina creștină. Asemenea momente, de care am avut parte în cei peste 25 de ani de activitate, ne-au fost și rămân cea mai plăcută apreciere, dar și cea mai scumpă răsplătă pentru osteneala noastră pe tărâmul folclorului.

În prezent, Ansamblul Folcloric „Țărăncuța” este condus de către Ștefan Sofronovici, în calitate de conducător artistic, și de către Veaceslav Adam, în calitate de conducător muzical. Folclorul ne ajută să ne întoarcem la rădăcinile spirituale ale neamului românesc, ne ajută să trăim, să dănuim. Astfel, formația folclorică „Țărăncuța” a apărut nu doar din dragostea pentru cântecul popular, dar și din necesitatea afirmării corecte și demne a identității noastre culturale. Prin repertoriul profund național și creștin, ansamblul a fost mai mulți ani ca o alternativă, iar pe alocuri și ca o replică educației anticreștine și antinaționale din cadrul regimului sovietic de ocupație, regim totalitar, abuziv și nelegitim. „Țărăncuța” îndeamnă spectatorii să se întoarcă la izvoarele dănuirii noastre - creația populară, la datinile și obiceiurile străbune, la credința creștină ortodoxă. Repertoriul „Țărăncuței” demonstrează încă și încă o dată unitatea limbii române și a neamului românesc, demonstrează încă o dată că noi, basarabenii, care azi ne zicem moldoveni, suntem români, adevărați urmași ai lui Ștefan cel Mare și Sfânt, cel mai mare român al tuturor timpurilor.

Noi, cei care de atâția ani cântăm, colindăm și urăm în cadrul formației folclorice „Țărăncuța”, ne-am adunat din dragoste pentru cântecul popular românesc, pentru izvorul plin de frumuseți nepieritoare ale tezaurului nostru folcloric, fiind conștienți că trebuie să păstrăm cu sfințenie această comoară moștenită din străbuni și s-o transmitem mai departe copiilor, nepoților și strănepoților noștri.

MARIA COROTAȘ, BPR „Valeriu Matei”, or. Leova

„Două vieți într-un cântec”

Acesta era genericul medalionului muzical literar organizat pe 29 octombrie de șefa salonului artă M. Corotaș a Bibliotecii Publice Raionale Leova în numele lui „Valeriu Matei”, în ajunul împlinirii a 23 ani de la moartea tragică a Doinei și a lui Ion Aldea - Teodorovici. În această zi am reaprins candela memoriei pentru cele două lacrimi gemene, care picură neconținut în sufletul neamului nostru. Morții, se zice, nu au altă viață decât aceea pe care le-o dau cei vii. Doina și Ion, însă, n-au murit – ei sunt cu noi și cântă în continuare. Cântecul lor sacre – „Eminescu”, „Reaprindeți candela”, „Tricolorul”, „Răsai”, „Cu numele tău”, „Bucurați-vă” ș.a. scrise, în majoritatea lor, pe versurile lui Grigore Vieru și Dumitru Matcovschi, au ajutat sute de mii de români basarabeni să se regăsească în ființa națională. Au fost Ei și Cântecul lor, care au ridicat săli întregi în picioare și au îngenunchat neamul pe Piața Marii Adunări Naționale. Cântecul lor au fost și au rămas un imn al sufletului românesc. Mă consider o fericită pentru că i-am cunoscut personal pe Ion, Doina și Petre Teodorovici. Viața ne oferă momente unice, care rămân cristalizate pentru totdeauna în memorie și în

suflet. Au întregit activitatea decorul în stil național, portretul artiștilor, o vază cu flori, colac cu lumânare arzândă, un fir de busuioc, expoziție de carte și panoul muzeului orașului cu denumirea: „Ion, Doina și Petre Teodorovici vor rămâne mereu în inimile noastre”. S-a început manifestarea cu depunerea de flori la monumentul compozitorilor și cântăreților Ion și Petre Teodorovici. După depunere în incinta bibliotecii au participat la manifestare elevii școlii profesionale din oraș, iubitorii muzicii lui Ion Aldea - Teodorovici, beneficiari ai bibliotecii, lucrătorii culturii etc. Cei doi prezentatori au trecut succint în revistă activitatea marilor artiști. Ne-au bucurat cu prezența fratele mai mare a compozitorului dl. Andrian Teodorovici, care ne-a povestit despre Ion multe lucruri interesante, prietenul de copilărie Valeriu Mercușev, care a scris și a recitat poezia sa proprie „Destinul” și vecina bunicii lui Ion dna Lidia Dogoteru (Neagu), care a povestit despre Ionică și Petrică cum îi dezmiarda ea pe ei, ca de niște copii foarte talentați și buni. A bucurat publicul și Valeria Roman, solista casei de cultură cu cântecul: „Răsai” și „Pentru ea” scrise de Ion Aldea-Teodorovici pe versurile poetului Gri-

gore Vieru. Au plecat la Dumnezeu două inimi gemene, doi mari patrioți, două suflete ca pâinea caldă. A rămas chemarea cântecului lor. Trăim mereu cu sentimentul datoriei față de ei. Acolo, sus, în ceruri, se bucură că nu i-am uitat și cântă îngerilor..., retrași după cortina veșniciei.

LUCIA BACALU, or. Ungheni

Cîntec, dans și voie bună –

acestea au fost ingredientele zilei de duminică, 29 septembrie, la Pîrlița. Oameni frumoși, cu dragoste de tradiții și folclor, au venit aici de la Rezina, Florești, Vornicenii Strășenilor. Au venit să participe la cea de-a doua ediție a Festivalului național de muzică și dans popular „Drăgaica”, organizat de Casa raională de cultură sub egida Direcției cultură și turism Ungheni.

„Prin acest festival avem posibilitatea să promovăm cu adevărat frumosul, dansul folcloric autentic, folclorul nostru foarte bogat care ne reprezintă ca neam”, a declarat, chiar de la bun început, Maria Bolotivici, directoarea Casei raionale de cultură din Pîrlița.

Într-o horă de sărbătoare, o horă strămoșească s-au încins cei peste 100 de dansatori și interpreți de muzică populară, după care fiecare colectiv și-a prezentat programul. „Sînt sigură că a fost un adevărat schimb de experiență, un master-class, dacă vreți”, a menționat Lulia Pancu, vicepreședinta raionului cu referire la

festival, exprimîndu-și, totodată, gratitudinea față de organizatori, care „au reușit să asigure continuitatea acestei idei frumoase”.

Prima ediție a festivalului „Drăgaica” a avut loc cu trei ani în urmă. De acum încolo, se dorește a fi un festival bienal, care să fie organizat de Sînzien, la începutul lunii iulie. „Va fi mai complicat, căci multă lume e în vacanță, dar vom încerca totuși”, a spus Maria Bolotivici, care s-a declarat ferm convinsă că e nevoie de o asemenea acțiune culturală de amploare la Pîrlița.

Dr. **VASILE CHISELIȚĂ**, Institutul Patrimoniului Cultural, AȘM

O viață și un destin de artist: Maestrul Ion Paulencu la 75 de ani

Lumea muzicală academică marchează în acest an un important jubileu de creație – aniversarea a 75-a a Maestrului Ion (Ioan) Paulencu, Artist al Poporului din Republica Moldova, renumit cântăreț liric, posesor al unei formidabile voci de bas, solist al Operei Naționale, conferențiar universitar la Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice din Chișinău, profesor de canto, îndrumător al tinerelor talente, actor, scenarist, realizator de emisiuni radiofonice, pasionat culegător și propagandist al moștenirii muzicale tradiționale, fondator și conducător al formațiilor folclorice, președinte al Societății Culturale „Salvați Folclorul”, personalitate culturală polivalentă, un veritabil exponent al tezaurelor umane vii.

Ion Paulencu, un moment de revelație în costumul popular din satul natal. 2012

Născut la 5 decembrie 1940, în comuna Voloca din apropierea Cernăuților, într-o familie de gospodari români din nordul Bucovinei, viitorul artist a avut de înfruntat multe greutăți până să devină cântăreț de operă. Copilăria sa fu profund marcată de vicisitudinile celei de-a doua conflagrații mondiale. La vârsta de doar 5 ani, el rămâne orfan de tată. Părintele său, Gheorghe, căzuse victimă deportărilor staliniste din 1945, împărtaşind soarta nefastă de martir al muncilor silnice la o uzină din Har-

kov, unde a și decedat, răpus de tifos, în anul 1946. Astfel, micuțul Ion, alături de sora mai mare și fratele mai mic, va fi educat de maică-sa, Zenovia, care nu-și dorea decât ca el, în viitor, să rămână în satul natal, unde să învețe o meserie, să-și dureze o casă, să devină un bun gospodar și familist, întocmai ca tatăl său.

După absolvirea școlii primare în anul 1954, se angajează temporar ca simplu muncitor la căile ferate, la parcul de tramvaie din Cernăuți, la rețeaua de drumuri regionale. În perioada anilor 1961-1966, însușește și profesează meseria de cizmar, de altfel, una foarte apreciată și rentabilă la acea vreme. În adâncul sufletului, însă, protagonistul nutrea o mare dragoste față de muzică și visa să devină un mare artist. Primul contact cu arta cântului îl realizase în anul 1950, la vârsta de zece ani, grație participării sale în corul bisericesc din satul natal, un cor cu o bogată tradiție istorică, fondat pe la debutul secolului al XX-lea, în perioada tardivă a dominației Imperiului Habsburgic, fiind foarte cunoscut pentru măiestria sa interpretativă în toată regiunea Bucovinei. Conducătorii și membrii corului, printre care și Gheorghe Onofreiciuc, zis „Lungu” - unul dintre fruntașii și îndrumătorii merituosi ai acestui colectiv, au remarcat de îndată calitățile vocale excepționale ale lui Nicuță a Zenoviei, cum i se spunea în sat, pe atunci. Lui i se încredințează, succesiv, diverse partituri corale, de la tenori până la baritoni și bași. Astfel, timp de peste 16 ani, tânărul învățcel a asimilat, la auz, un vast repertoriu liturgic, inclusiv creații de Piotr Ilici Ceaikovski și Mihail Berezovski. Consătenii începură să vadă în el un potențial dirijor al corului. În același timp, directorul școlii din sat, Nicolae Pitei, l-a atras și în activitatea artistică de amatori. Cu acesta, tânărul artist a și evoluat pe scenă pentru prima dată, interpretând în duo celebra romanță „Se scuturau toți trandafirii”, o romanță de mare popularitate, cu care și-a anunțat vocația nativă de cântăreț. Ulterior, a concurat la diverse festiva-

luri regionale și republicane, mereu ocupând locuri de frunte. În tinerețe, talentul său s-a inspirat profund din marea zestre culturală a satului natal. Ion participa la mai toate horele duminicale, la nunțile, clăcile, șezătoriile, serbările și petrecerile cu muzică. A învățat, de asemenea, să cânte cu măiestrie la mai multe instrumente tradiționale țărănești: cavatul, fluierul mare, tilinca, drâmba, muzicuța, ocarina, cimpoiul, fluierul îngemănat, frunza, solzul ș.a. Din astfel de surse, el și-a configurat universul său spiritual, preferințele și interesele estetice. La baștină, se căsătorește cu consăteana sa, Stela, reușind să își construiască o casă, să își dureze o frumoasă gospodărie, să dea viață unui copil, întocmai cum își dorea maică-sa. Lucrurile se așezaseră parcă în albia lor firească, iar idealul de a deveni un mare artist se atenuase oarecum.

O turnură determinantă în destinul de creație a lui Ion Paulencu intervine însă în anul 1966, la vârsta de 26 ani. Dorind să devină dirijorul corului din sat, el se vede nevoit să solicite lecții de teorie muzicală și solfegii consăteanului său Dionis Bănar, pe atunci, tânăr absolvent al studioului de operă din Cernăuți. Auzindu-l cum cântă și ce calități vocale excepționale posedă, acesta îi recomandă insistent să plece la studii la „Conservatorul” din Chișinău. Zis și făcut. Nici vârsta și nici starea familială nu-l putu opri din drum. Sosind la Conservatorul din Chișinău, comisia de examinare îi refuză însă documentele, invocând, fără a-l asculta în prealabil, limita de vârstă. Deprimat, tânărul aspirant hotărî să-și verse amarul într-o aulă alăturată comisiei, unde se apucă să cânte *a capella*, pentru sine, din toată inima, câteva din doinele și cântecele strămoșești, pe care le adusese de la baștină. „Concertul” său spontan a impresionat atât de mult profesorii și concurenții aflați prin apropiere, încât Comisia de examinare acceptă să îl asculte. La capătul audierii a peste 20 de cântece și doine, uluiți de raritatea și frumusețea vocii sale

de bas, profesorii Nicolae Chiosa și Arnold Azrikan, cu sprijinul rectoratului, au decis să facă demersuri speciale către Ministerul Culturii, pentru a-i permite lui Ion Paulencu, ca în caz de excepție, să facă studii la Conservator, ceea ce s-a și întâmplat. Astfel, în anul 1966 începe adevărata etapă a formării sale profesionale în domeniul artei lirice. În perioada anilor 1966-1972 și-a urmat asiduu studiile preuniversitare și cele universitare, avându-i, succesiv, ca mentori, pe profesorii N. Maiburov și N. Chiosa, iar în anii finali – pe cunoscuta artistă lirică Polina Botezat, aceasta din urmă având, în opinia jubiliarului, un rol decisiv în formarea și consolidarea culturii sale vocale academice.

(fig. 2. Ion Paulencu la absolvirea Conservatorului, în rolul Morarului din opera „Rusalka” de Al. Dargomîjski. În stânga - Prof. Nicolae Chiosa, în dreapta - Prof. Boris Miliutin. 1972)

După absolvirea cu succes a Institutului de Stat al Artelor „G. Mucescu”, în anul 1972, Ion Paulencu este angajat ca solist la Teatrul Național de Operă și Balet din Chișinău (astăzi – purtător al numelui „Maria Bieșu”), unde desfășoară o prodigioasă carieră lirică până în prezent. A susținut sute de spectacole de operă în țară și în străinătate (întreg spațiul ex-URSS, Franța, Spania, Portugalia, Marea Britanie, Irlanda, Italia, România, Tailanda). Lui i-au fost încredințate peste 60 dintre cele mai importante roluri pentru bași din creația operistică universală și națională. Printre acestea, evidențiem următoarele: Padre Guardiano din opera „Forta destinului”, Regele Filip și Inchizitorul din „Don Carlos”, Regele și marele preot Ramfis din „Aida”, Zaccaria din „Nabucco”, Monterone și Sparafucile din „Rigoletto”, Ferando din „Trubadurul”, Marchizul din „Traviata”, Ferrando din „Trubadurul”, Samuel din „Bal Mascat” de Giuseppe Verdi; Raimondo

din „Lucia di Lammermoor”, Don Basilio din „Bărbierul din Sevilla”, Coline din „Boema”, Regele Timur din „Turandot”, Unchiul Bonzo din „Madame Butterfly”, Angelotti din „Tosca” de Giacomo Puccini; Don Basilio din „Bărbierul din Sevilla” de Gioachino Rossini; Maestro din „Maestro di Cappella” de Domenico Cimarosa; Farmacistul din „Clopotelul” de Gaetano Donizetti; Oroverzo din „Norma” de Vincenzo Bellini; Marchizul de Bouillion din „Adriana Lecouvreur” de Francesco Cilea; Mefisto din „Faust” de Charles Gounod; Zuniga din „Carmen” de Georges Bizet regele Rene din „Iolanta”, Cneazul Gremin din „Evgheni Oneghin”, Surin din „Dama de pică” de Piotr Ilici Ceaikovski;

asemenea, artistul s-a realizat în rolul principal al filmului televizat „Domenico Cimarosa – Maestro Cappella”.

(fig. 3. În rolul lui Alexandru Lăpușneanu din op. omonimă de Gh. Mustea, 1987)

În plan paralel, maestrul Ion Paulencu a continuat să valorifice comorile cântecului tradițional românesc, moștenite din familie și din satul natal, rămânând astfel fidel vocației de rapsod popular. Încă din timpul studenției, în anii 1968-1972, activează ca solist al orchestrei populare „Folclor”, proaspăt fondată în cadrul Radio-teledifuziunii moldovenești, sub bagheta regretatului violonist și dirijor Dumitru Blajinu. Se poate spune, că Maestrului Blajinu, el îi datorează „unda verde” în cariera promovării cântecului popular la radio. Anume Dumitru Blajinu i-a semnat aranjamentul la primul său cântec, difuzat în eter: *Sus îi luna, jos îi norul* (1968). Cu orchestra „Folclor”, iar mai recent - și cu corul academic „Moldova” (cond.: Vl. Budilevski), cântărețul a înregistrat peste 30 de doine și cântece tradiționale, unele în aranjament propriu pentru orchestră (*Mi-am ales o mândră dragă; De ce, maică, m-ai făcut; Știi tu, mândro* ș.a.). De asemenea, a colaborat ocazional, întru efectuarea unor turnee artistice, cu orchestra populară „Fluieraș” a Filarmonicii Naționale, condusă de Serghei Lunchevici (Olimpiada Mondială de la Moscova, 1980), ansamblul „Miorița”, condus de Vasile Goia, ansam-

Cneazul Galeți și Hanul Conciak din „Cneazul Igor” de Aleksandr Borodin; Alexandru Lăpușneanu din opera omonimă de Gheorghe Mustea; Decebal din omonima de Teodor Zgureanu și multe altele. Cu Teatrul liric din Chișinău, abordând cele mai importante roluri din literatura operistică universală, Ion Paulencu a efectuat numeroase turnee artistice în mai tot spațiul ex-URSS, dar și în Austria, Belgia, Italia, Irlanda, Marea Britanie, Franța, Olanda, Portugalia, Peru, Spania, România, Ungaria, Thailanda, Turcia și alte țări ale lumii.

În fondurile Companiei de Stat „Teleradio-Moldova”, a înregistrat peste 300 de creații muzicale, printre care arii de operă, inclusiv în jur de 40 de romanețe ale compozitorilor ruși, traduse în română, precum și circa 30 de romanețe ale autorilor autohtoni (Teodor Zgureanu, Boris Dubossarschi, Semion Lungu, Serafim Buzilă, Constantin Rusnac, Gheorghe Neaga, Serghei Ciuhrii ș.a.). De

blul Institutului de Arte, condus de Prof. Vasile Crăciun (Franța, Germania, Japonia, România, Italia).

Din anul 1985, concomitent cu activitatea de bază la Opera Națională, maestrul Ion Paulencu se dedică carierei didactice universitare în domeniul cântului, în care realizează succese remarcabile. Activează, mai întâi, ca profesor de canto la catedrele „Comedia muzicală” și „Dirijat coral” din cadrul Institutului de Stat al Artelor „Gavril Musicescu”, iar din anul 1994 – la catedra „Folclor și Canto popular” a aceleiași instituții (actualmente – Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice). Ore de canto predă și la Colegiul Național de Muzică „Ștefan Neaga”, unde a fondat și ansamblul etnofolcloric „Bucovina”, un veritabil laborator de creație, va-

(fig. 4. În perioada activității ca solist în orchestra „Folclor”. În stânga – maestrul de cor Vasile Condrea, în dreapta – cântărețul Teodor Negară. 1 mai 1974)

lorificare și propagare a cântecului popular. Domnia Sa este posesorul gradului didactic de „conferențiar universitar”. El a pregătit, în premieră, pentru editare o metodă specială la disciplina „Canto popular”. Se bucură de realizările, dar și de aprecierea unei întregi pleiade de discipoli, veritabili exponenți ai propriei „scoli” de canto popular. Mulți dintre studenții săi au obținut valoroase premii la diversele concursuri și festivaluri naționale și internaționale, unii reușind să-și creeze un nume solid pe firmamentul

artei populare neo-tradiționale din Republica Moldova. Printre aceștia: Diamanta Paterău (solistă a orchestrei „Folclor”); Neonela Duplei (solistă a Orchestrei Ansamblului „Joc”); Igor Cuciuc, Valentina Polișciuc, Lenuța Negruță, Nătălița Medoni, Dumitru Caulea, Tatiana Straistă, Irina Ciuleaciuc, Mihaela Tabură, cu toții – deținători ai premiilor de frunte la festivalurile-concurs „Crizantema de Aur” (Târgoviște, România), „În grădina cu flori multe” (Cernăuți), „Crizantema de Argint” „Tamara Cobanu”, „Nicolae Sulac”, „Ștefan Neaga”, „Jocurile Delfice” (Chișinău), „Maria Drăgan” (Nisporeni), dar și alți tineri interpreți, precum Viorica Moraru (solistă a orchestrei „Folclor”), Lenuța Gheorghiiță, Iulian Corochi, Victor Bondari, Alina Munteanu, Augustina Dohot, Dumitru Filip, Vasile Glibiciuc, Nicoale Ciobănică, Veronica Mocanu, demni de moștenirea, pe care au primit-o de la profesorul și maestrul Ion Paulencu. Animat de frumusețea, autenticitatea și valoarea identitară deosebită a comorilor spirituale ce sălășluiesc în creația folclorică românească, Profesorul Ion Paulencu a educat la discipolii săi o atitudine responsabilă și consecvență în opera de identificare, selectare, asimilare și promovare a elementelor de patrimoniu imaterial în noul context cultural al modernității. Cei mai mulți dintre ei și-au asumat, colateral, și funcția de maeștri de ceremonii, dregători și prezentatori pe la nunțile și cumătrile contemporane, grație căreia reușesc să revitalizeze o parte din vechile obiceiuri țărănești, orațiile și conocările tradiționale, cântecele și dansurile rituale, aflate pe cale de dispariție sau demult uitate.

În anul 2010, la postul de radio „Vocea Basarabiei”, jubiliarul a inaugurat emisiunea „Tezaur folcloric românesc”, un important for al artei muzicale, pe care îl moderează duminical, până în prezent, între orele 11.00-13.00. În cadrul acestei emisiuni, maestrul promovează tinerele talente, evocă imaginea marilor personalități ale culturii, consemnează marile evenimente ale muzicii populare, realizează interviuri cu artiștii, cântăreții, instrumentiștii, aranjorii, dirijorii și cercetătorii în domeniu, ia în dezbateră problemele actuale ale artei populare autohtone. Un spațiu generos acordă personalităților emblematice ale culturii autohtone, în

special, celor care au stat la izvoarele evoluției și înfloririi curentului de muzică neo-tradițională: Nicolae Sulac, Dumitru Blajinu, Serghei Ciuhrii, Vasile Iovu, Maria Drăgan, Angela Păduraru, Teodor Negară, Vasile Marin, Nicolae Glib, Maria Iliuț, Valentina Cojocar, ș.a.

În calitate de coautor, coregizor, actor și interpret, Ion Paulencu s-a produs în filmele „Eu mi-am ales cântecul”, „Cuvânt pentru Mesia”, „Sărbătorile de iarnă în Voloca, Cernăuți”. De asemenea, a finalizat și scenariul piesei „Nunta străbunilor” pentru teatrul dramatic popular, un mare proiect de suflet, în baza căruia speră să creeze un film documentar-etnografic. Domnia Sa este un membru activ al Asociației Culturale „Bucovina” din Chișinău, unde participă cu mare interes și dăruire la dezbatere, manifestările și proiectele culturale, împărtășindu-și cu generozitate bogata experiență profesională de artist, cadru universitar, cântăreț liric, folclorist, om de cultură. Dincolo de numeroasele consemnări, reportaje și evocări în presa vremii, unele cu tematici și accente picante și incomode pentru autorități, date și materiale biobibliografice importante privind personalitatea artistică autentică a lui Ion Paulencu sunt incluse în prestigioase dicționare și ediții enciclopedice din țară și străinătate, printre care: *Calendar Național* (2005; 2010), *Arta și Literatura Moldovei* (vol. II, 1988), fișierele biobibliografice *De la Cernăuți la vale* (Chișinău, 2014), dicționarul lui M.S. Aghin *Vokalno-entiklopediceskii slovari* (Moscova, 1991-1994), ediția online: *Arta Moldovei, 1975-2005, Bibliografie, Vol. II, Muzică și coregrafie*, Chișinău, 2014, ș. a.

Ajuns la venerabila vârstă a împlinirii și a recunoștinței, cu tot respectul și înalta apreciere din partea colaboratorilor Institutului Patrimoniului Cultural al Academiei de Științe a Moldovei, dar și din partea colegilor de breaslă, a oamenilor dragi din familie, a celor de la baștină și de pretutindeni, din partea tuturor admiratorilor, care l-au cunoscut și-i apreciază activitatea, dorim să-i transmitem Maestrului Ion Paulencu sincere și cordiale urări de sănătate, prosperitate, satisfacții, oportunități și succese remarcabile în continuare, întru realizarea proiectelor culturale de suflet.

Eu am știut a învăța **lecțiile vieții...**

Un interviu de **Raia Rogac** cu **Gutiera Prodan**

Gutiera Prodan

Breviar biografic

S-a născut la 12 noiembrie 1965.

Și-a început activitatea în jurnalism din anul 1983, demonstrând pe parcursul anilor muncă prodigioasă cu implicare în multe proiecte naționale și internaționale. Dispune de licență a două facultăți – cea de jurnalism la USM (1982) și limbi străine la Institutul de Perfecționare Continuă, USM(1887). Nenumărate stagii de perfecționare – BBS, Anglia, România, Turcia, Polonia, China.

Activează în cadrul IPNA Compania Publică Tele-Radio Moldova de 28 de ani. Este laureată a Concurșului de profil „Antena de Aur”, dar cel mai important e faptul că a militat întotdeauna pentru susținerea oamenilor de artă. „Telematinal”, „Ecranul filmului uitat”, „Probă la micro...SCOP”, „Bună dimineța” - sunt doar câteva dintre emisiunile pe care le-a moderat și care s-au înscris cu minunate pagini în istoria acestei țări. În luna decembrie emisiunea „Bună dimineța” de la Moldova 1 va împlini 13 ani, Gutiera Prodan fiind autorul conceptului și realizatorul acestui proiect. În toți acești ani, „Bună dimineța” a fost alături de oamenii țării, a reflectat evenimente care au marcat istoria acestui stat, a descoperit talente, a promovat valorile autentice ale neamului, a scos din arhive documente și mărturii, realizând reportaje deosebite. Jurnaliștii conduși de Gutiera Prodan au fost cei care au ținut mâna pe pulsul istoriei, oferind posibilitatea telespectatorilor de a fi martorii oculari la cele mai importante evenimente, oriunde s-ar fi produs acestea: în capitala țării sau în alte localități. Pe parcursul anilor Gutiera Prodan a fost implicată în

mai multe proiecte: a realizat transmisiuni în direct, atât din țară, cât și de la Festivalurile Internaționale, cum ar fi: „Eurovision”, „Slaveanskii Bazar”, Campionatele Mondiale de Dans Modern și de Estradă, care s-au desfășurat în Croația, Spania, Italia, a moderat spectacole, concerte, s-a implicat în proiecte sociale, a prezentat concerte și în stânga Nistrului, atrăgând în proiectele sale oamenii de creație.

Este membru al juriului la Festivalurile Internaționale „Volare”, „Ziua Zâmbetului de Copil”, „Două Inimi Gemene”etc.

A avut expoziții personale de pictură în Moldova, România, Polonia, Ungaria, Belgia.

În 2014, Federația pentru Pace Universală, cu statut pe lângă ONU, i-a înmănat mandatul de Ambasador al Păcii.

În 2013, la 15 ianuarie, de ziua lui Eminescu, i s-a conferit titlul onorific „Maestru în Artă”.

* * *

Zilele acestea protagonista noastră a sărbătorit în cadrul Cenaclului „Ideal”de la Biblioteca Națională din Capitală un frumos jubileu de jumătate de secol, ocazie care i-a prilejuit o întâlnire de suflet cu numeroase personalități culturale, între care și un grup reprezentativ de interpreți din mai multe țări, participanți la Festivalul „Două inimi gemene”, consacrat memoriei iluștrilor cântăreți Doina și Ion Aldea-Teodorovici, toți veniți ca prin vorbe și cântec să-i ureze sănătate, prosperitate și La mulți ani!

Pereții sălii de conferințe au fost înfloriți, vorba lui Valeriu Matei, președintele Institutului Cultural Român, de minunatele picturi ale Gutierei Prodan, în număr semnificativ de 50, banii din vânzările cărora, după cum a declarat autoarea, vor fi folosiți în scopul creării unui Parc al Păcii.

* * *

Dragă Gutiera, având un prenume original, mai rar întâlnit, cred că te-a interesat semnificația lui, te rog să deschizi această mică paranteză, după care trecem la chestiuni de suflet.

Prenumele meu e pe jumătate spaniol, pe jumătate italian, iar în traducere în limba română ar însemna picătură, de fapt, așa cum suntem fiecare dintre noi – o picătură în marea de oameni, în univers, în cotidianul zbuciumat și plin de evenimente. Mai există și o mică istorie în familie, atunci când m-am născut, pe ecranele cinematografelor rula un film în mare vogă – „Omul amfibie”, iar eroina principală purta prenumele Gutiere, jucată de actrița Anastasia Vertinskaia, una dintre cele mai frumoase actrițe din Rusia, tocmai se lansase cu acest rol. Părinților – mămica, profesoară de limba și literatura română, iar tătucul - profesor de istorie, le plă-

cuse atât de mult și filmul, și actrița, încât s-au decis să-și numească copilul ce urma să vină pe lume cu prenumele Gutiera. Cu trecerea anilor, prenumele se identifică întru totul cu persoana care-l poartă. Eu deseori glumesc, zicând că prenumele meu se memorează mai greu, dar dacă l-ai memorat, nu-l mai uiți.

În ziua de azi auzi mai mult văicăreli decât lucruri optimiste, eu la acest capitol sunt adepta lui Lucian Blaga, care în „Luntrea lui Caron” afirma că îi detestă pe cei din prima categorie, tu, cu pe-deasupra măsură, te plasezi exact în cea de-a doua. O declarație promptă de genul „eu sunt o persoană norocoasă”, nu prea auzi la tot pasul și mai ales când e vorba de amintiri, îți dau dreptate: să te naști aproape concomitent în două case părintești, să ai două perechi de părinți, unii mai tineri și alții dobă de înțelepciune, e chiar un plus de noroc, și în vârf la toate să ai în casă un pian, poate unicul în acel sat, de care până și casa de cultură era văduvită la acea vreme. Nu știu dacă bunicile te-au învățat să torci sau să depeni, mama –doamna profesoară, la sigur că n-a avut timp pentru așa ceva, sau poate nici ea nu știa, însă dulcile amintiri din copilărie și adolescență, cred că le-ai adunat într-un ghem destul de mare, pe care parțial îl putem depăna împreună. Eu toată viața am simțit că Dumnezeu mă iubește! Când bunei m-au botezat pe ascuns, căci în acea perioadă dacă se afla că un profesor și-a botezat copilul, putea să rămână fără serviciu. Așa cum mi s-a povestit mai târziu, preotul nu vroia nici în ruptul capului să mă boteze cu prenumele Gutiera, zicea că acesta nu este în cartea bisericească, atunci, sora bunicii, a început să-i aducă un șir de argumente, să-l convingă și... s-a întâmplat un miracol - preotul a acceptat și eu am fost botezată Gutiera. Nici astăzi unii preoți nu cred că anume așa și nu altfel am fost botezată. Referitor la casa părintească, cred că au fost mai multe... Când mă întreabă cineva de unde sunt, întotdeauna fac o pauză. Tăticul s-a născut în satul Balasinești, raionul Briceni, mămica - în satul Druță, raionul Râșcani, iar eu m-am născut în Cărpineni, raionul Hâncești. Pe atunci părinții profesori își satisfăceau repartitia obligatorie după încheierea studiilor în satul Danco. Acolo nu era maternitate și am văzut lumina zilei la cea mai apropiată localitate de alături, Cărpineni, acolo era maternitatea și acolo m-am născut. În Danco după nașterea mea, părinții au activat doar încă două luni, fiind transferați în satul Zâmbreni, raionul Ialoveni, iar aici, neavând pe nimeni care să-i ajute la dădăcirea mea, pentru că pe atunci concediul de maternitate era doar de câteva luni, părinții m-au dus la bunicii materni și acolo m-au lăsat, venind să mă ia la înmatricularea în clasa întâia... Și nu că ar fi uitat de mine, dar acolo aveam condiții foarte bune și mentori, mai dă Doamne și la alții! Mi-am format caracterul și abilitățile, cred eu, totuși, la bunei... Bunica Maria era o adevărată Doamnă, se pricepea de minune la toate și, dacă era vorba de muncă, atunci muncea la cotă maximă, iar dacă de sărbători – numai ea știa să organizeze adevărate feerii pentru toți, era înțelepciunea întruchipată, iar bunelul Ion, director de școală încă de pe „timpul românilor”, era o adevărată enciclopedie, el le știa pe toate. Anume el, pentru prima dată, mi-a povestit despre Ștefan cel Mare, seara, așezându-ne pe prispa casei, învățam constelațiile, îmi arăta Ursa Mare, Ursa Mică. La orice întrebare, din orice domeniu, el știa

răspunsul. Au ținut la mine enorm de mult, dragostea lor era la fel de mare și pentru ceilalți 11 nepoți de la cei cinci copii, pe care i-au crescut cu demnitate, ajutându-i pe toți să facă studii superioare, toți afirmându-se cu succes în diferite domenii. O altă bunică – Vera, mama tăticului, nutrea, de asemenea, o dragoste nelimitată pentru noi - nepoții, avea pregătite pentru mine și sora mea întotdeauna „bunătăți ispititoare” – prune, cum numai la ea am mâncat, mere, pere și alte delicii, savoarea cărora nu am mai întâlnit-o în cei 50 de ani, pe care-i voi împlini încurând nicăieri. Regretul este că, odată cu trecerea anilor, nu întotdeauna prețuim la justa valoare ceea ce avem. Eu mă bucur că am știut a învăța lecțiile vieții și că am avut parte de momente cu adevărat unice. Despre bunei aș putea să vorbesc la nesfârșit pentru că emoțiile și amintirile le port cu mine mereu. Nu sunt o fire nostalgică. Pur și simplu m-am format într-un mediu în care a dominat rafinamentul, bunătatea și înțelepciunea. Dacă e să vorbesc despre părinți, ar fi nevoie, probabil, de câteva capitole aparte. Am să zic doar că sunt oameni care au făcut totul cu pasiune, pentru ei școala a fost mai mult decât un serviciu, s-au datat totalmente, au încercat să cuprindă necuprinsul. Pentru ei copiii satului au fost și copii lor, poate chiar în detrimentul copiilor biologici. Nu i-am acuzat deși, când mă supăram pe mămica, o mai tachinam, zicându-i că-i sunt mai dragi copiii satului decât noi cei de acasă. Pe lângă disciplinele pe care le predau, ambii părinți mai erau îndrăgostiți de literatură, teatru și muzică. Părinții copiilor din sat, mai mult decât odraslele lor, doreau ca acestea să fie înscrise în clasele unde mămica predă limba și literatura moldovenească pe atunci, pentru că lecțiile ei erau completate cu elemente de cultură și artă. Pasionată de teatru, își ducea elevii din toate clasele unde predă, la toate spectacolele din stagiune, iar eu, fiind fiica ei, mergeam de fiecare dată, cu fiecare clasă, de aceea se întâmpla să văd același spectacol de 10-15 ori... știam replicile tuturor actorilor, i-am văzut aproximativ pe 90 la sută dintre toate actualele vedete de teatru, am fost martor cum au crescut pe parcursul anilor, cunosc, nu din auzite, primele debuturi din scenă și... ulterior adevăratele ascensiuni profesionale. Mai târziu mi-a fost ușor să fac emisiuni cu ei, să discut despre orice, să vorbim de la egal la egal. Tăticul a citit „tone de literatură”, pentru el Cartea a fost întotdeauna în capul mesei, iar Muzica o adevărată Regină. Deși a predat toată viața istoria, fiind studentul marelui istoric contemporan, președintele Primului Parlament al R.Moldova, reputatului Alexandru Moșanu, un mare patriot, el a fondat și coordonat activitatea Tarafului școlii, unde a învățat copii să cânte la toate instrumentele populare. A învățat secretele instrumentelor populare, absolvind și Școala de Iluminare Culturală din Soroca. Pe atunci, pare-mi-se era cea mai faimoasă școală de profil din republică. Am mai zis într-un interviu că eu m-am născut într-o casă de țară cu pian, deși în casa noastră era întotdeauna și acordeonul, și vioara... Dar pianine, în acele timpuri, existau, probabil, vreo câteva în tot raionul. În casa noastră s-a citit și s-a cântat mult, foarte mult. Tăticul știa folclorul românesc, putea să-ți cânte câteva zile în continuu și să nu repete melodiile... De multe ori, dimineața, venind cu mașina la serviciu, deschid geamul, admir răcoarea dimineții și-mi zic în glas: „Mulțumesc, Doamne, că mi-

ai dat copiii pe care-i am, că m-am născut în familia mea cu părinții cei care sunt, că am avut bunei extraordinari, că am parte de serviciu care-mi place, că am pasiunile pe care le ador, mulțumesc pentru prietenii și oamenii care-mi sunt alături... Mulțumesc, Doamne, pentru ceea ce am...”

Când, cum și de ce te-ai îndrăgostit de TV? Te-ai gândit din start, adică din ziua când ai terminat școală, având destui mentori care să-ți dea sfaturi în orientarea profesională, că vei deveni prezentatoare TV, că vei intra cu zâmbet în casa tuturor telespectatorilor, că vei fi îndrăgită de foarte mulți, dacă nu chiar de toți cei care erau cu ochii pe televizor, mai ales că ai debutat când nu era decât un singur post de Televiziune, făceau excepție doar norocoșii din localitățile apropiate de Prut, care aveau posibilitatea să prindă posturi de Radio și Televiziune din România. Sătenii mei au fost din rândul celor norocoși, noi am crescut cu melodiile lui Dan Spătaru, Doina Badea, Margareta Pâslaru, Maria Tănase, actorii Dem Rădulescu, Dina Cocea, Stela Popescu, Alexandru Arșinel etc. mă opresc aici pentru că lista ar putea fi continuată pe pagini nenumărate...

Jurnalismul a venit de la sine. Prin clasa a VII-a am publicat primul material în presa scrisă. Am trimis un articol la ziarul raional „Calea lui Octombrie” din Ialoveni. Când a fost publicat, s-au găsit colegi care să comenteze: „maică-sa e profesoară de limbă română, ea i-a scris articolul”. Nu m-am simțit bine, cu atât mai mult că părinții nici nu știau ce am trimis eu la ziar, am făcut-o în secret, temându-mă că nu va fi acceptat. Mi-am zis în gând „las că vă arăt eu vouă” și am început a face relatări despre evenimentele ce se organizau în școală și în sat, care erau publicate. A urmat apoi etapa ziarului republican „Tinerimea Moldovei”, acolo cerințele erau mai mari, pe post de corespondenți activau scriitori consacrați, o parte din ei erau cuprinși și în programa școlară. Un material se impunea a fi scris nu doar bine, ci trebuia să „mai aibă ceva”, acel „ceva” rezumându-se într-un grăunte de talent, care mai târziu, cei care-l depistau, credeau că va da roade. Când a fost publicat primul meu articol în ziarul „Tinerimea Moldovei”, bunelul, mândru de nu încăpea în curte, mergea de le arăta vecinilor ziarul, spunând-le: „e scris de Gutiera mea”. Eu parcă eram înfiată de toți sătenii bunicilor, pentru că toate verile le petreceam acolo și toți mă știu și cu cele bune, și cu cele rele, căci mai facem și eu din când în când câte o pozna. După ce se încheia anul de studii, mergeam la bunei, iar oamenii din sat cum mă vedeau din uliță, le ziceau: „Uitați-vă, vă vine ajutorul”. Școala medie am încheiat-o cu note maxime, am și o Medalie de Aur. La Facultate am decis chiar de la anul doi că voi face televiziune. Am avut parte de profesori buni, pe-atunci se făcea carte la Facultatea Jurnalism. A mai fost o situație care mi-a determinat cariera mea în televiziune. Eram la anul doi și aveam practica, în timpul căreia trebuia să ne familiarizăm cu procesul de muncă, să vedem cum activează jurnaliștii cu experiență, să vedem pe viu procesul tehnologic, specific pentru cariera în Televiziune. După vreo trei zile de „familiarizare”, mă ia la rost un șef de departament: „tu ce faci aici?” bătăindu-mă îi răspund: „eu încerc să mă familiarizez cu munca de aici”. „Lasă „familiarizarea”, uite scrisoarea asta, e o situație

difficilă în satul Condița, studiază problema, ia echipa de filmare și abordează subiectul, peste trei zile vreau reportajul deja montat” – mi-a zis, fără a mai asculta explicațiile mele. Am luat scrisoarea, am citit-o o dată, apoi încă o dată și încă o dată. Era una din problemele la zi, cea a satelor uitate, situații când o primărie era pentru două sate. Un sat, de regulă unde-și afla sediul primăria, se dezvolta, iar altul era lăsat în voia sorții. Am mers la fața locului, revenind, am vorbit cu regizorul, am avut noroc să lucrez cu unul dintre cei mai buni în acea perioadă, ulterior el a fost angajat la Moscova, la Ostankino, am luat echipa de filmare și... am realizat un reportaj, care nu numai că m-a ajutat să trec cu brio peste bariera psihologică, dar să simt că munca aceasta e ceea ce mi-am dorit să fac în viață, așa că acest „botez” mi-a oferit șansa chiar din start să mă simt „în apele mele”. Subiectul cu pricina a fost desemnat drept cel mai bun reportaj al săptămânii, pe atunci exista un asemenea concurs în Televiziune. Colegii mei au reușit să realizeze primele subiecte în Televiziune abia pe la anul V. În ciuda faptului că cerințele erau stricte, eu reușisem să devin „de-ai casei” încă de la anul II. La început aveam impresia că voi ține minte numele tuturor eroilor mei - Sfânta Naivitate! – dar întotdeauna am tratat cu mare respect fiecare interlocutor, pentru fiecare filmare am depus maximum de energie creatoare, m-am străduit ca totul să se desfășoare strună, să nu-mi scape nici un detaliu. Televiziunea e viața mea, aici mi-am petrecut cea mai mare parte a ei, aici îmi veneau copii de la școală și-și făceau temele, pentru că acasă nu aveam timp, aveam încredere în colegii mei, dar trebuia să mă conving singură că totul e pus bine la punct pentru ediția de a doua zi. Am realizat mai multe cicluri de emisiuni. Aș enumera doar „Ecranul filmului uitat”, „Telematinal”, „Probă la micro... SCOP”, „Bună dimineața”... În toate proiectele, și cele de autor, și cele în care am fost parte a echipei, m-am străduit să ofer telespectatorilor multă lumină, multă căldură. Eu sunt omul luminii, acasă deschid foarte des geamurile ca să-mi intre soarele în casă, nu mă supără că el îmi decolorează tapetele sau perdelele.

În preambulul discuției noastre, spuneai că secretul tinereții e foarte simplu...

Mai simplu nici că se poate - nu purta piatra în buzunar! Viața e un bumerang, ceea ce oferi oamenilor din jurul tău, asta și primești înapoi. Eu nu am purtat nicodată piatra în buzunar sau în sân, cum se mai spune, n-am purtat măști. Omul poate să-și pună o mască, cu multă abilitate, chiar poate să-și amăgească și pe cei din jur, dar pe sine nu se poate amăgi. Iar dacă în suflet e ranchiună, invidie, pizmă, de unde să se ia frumusețea, sănătatea, lumina, norocul? Eu sunt împăcată cu sinele meu.

Dar pentru a fi împăcată cu sinele, trebuie mai întâi să-l descoperi, aceasta ne îndemnă din trecutul antic marii filosofi, și Aristotel, și Socrate, și Pitagora, și, și ... Unii contemporani, mulți la număr, din păcate, nici măcar nu știu că ar fi necesar să se regăsească, prin naștere ne găsim, prin cultivare ne regăsim (îmi aparține), la această concluzie ajungi atunci când prețuiești viața, clipa chiar.

Îți spuneam mai devreme că eu am știut a învăța lecțiile vieții. Un alt moment decisiv din viața mea a fost atunci când au plecat în eternitate Ion și Doina

Aldea-Teodorovici. Deși nu mi-au fost rude apropiate, mă întâlnisem doar de câteva ori pe culoarele Televiziunii, atunci când au trecut într-o altă dimensiune, erau foarte tineri, pe culmile succesului, erau venerați și apreciați pe ambele părți ale Prutului. Îmi plăceau ca profesioniști și cuplu de familie, și de scenă. Când s-a întâmplat groaznicul accident, mi-am dat seama, mai bine zis, am simțit cu fiecare celulă din corp ce înseamnă: acum să fii și ... peste o fracțiune de secundă, să nu mai fii. Concluzia mea știi care a fost? ... că viața mea și a oamenilor dragi mie trebuie să fie frumoasă în fiecare clipă! Sper că până acum mi-a reușit. Am șapte perechi de fini de cununie și mulți-mulți copii botezați. Mă bucur pentru fiecare dintre ei. Îmi sunt aproape și le sunt aproape. Am în jurul meu oameni pe care aș putea să-i telefoniez și la o bucată de noapte, în caz de necesitate, fiind sigură că-mi vor veni în ajutor, fără multe explicații și rugăminți. Și acest lucru contează! Pentru ei eu aș face la fel. Am avut norocul să fiu în India de trei ori și pot afirma cu certitudine că e țara care te face să privești lucrurile mai altfel, filosofia lor e de-a dreptul incredibilă, am înțeles de ce multe vedete din Occident, mulți oameni care s-au impus în lumea politică sau în ierarhiile financiare, se refugiază, din când în când, acolo. E mai ușor să-ți găsești echilibru, să te refaci sau să-ți găsești propriul drum. Este și cazul lui Mircea Eliade.

Nu știam că, venind la această întâlnire de suflet, voi beneficia și de vizionarea unei expoziții de pictură Gutiera Prodan, îți mulțumesc și-mi amintesc de o cugutare a lui Victor Hugo: „În mintea mea e iarna, iar în sufletul meu e o primăvară permanentă”; explozia de culori și lumină din tablourile pe care le-am văzut, mă îndeamnă să le dau genericul „o primăvară permanentă”. Când ți s-a deschis a doua respirație și cum de reușești să găsești timp pentru noua sau poate vechea pasiune, căreia de vreo cinci ani i-ai dat frâu liber?

Aș putea să vorbesc foarte multe lucruri și despre această vocație. Dar o las pe mai târziu, când ajunsă la bătrânețe, locuind într-o casă pe malul mării, cu geamuri mari cât peretele, ca să-mi intre soarele și briza mării în casă, îmi voi face cafeluțe și voi scrie romane, în care să nu lipsească epizodele autobiografice... acu încă nu am timp. Voi mai picta! Și aici e „mâna lui Dumnezeu”. Cu cinci ani în urmă am avut ocazia să fiu la un Simpozion de Artă în India, unde au participat unii dintre cei mai vestiți pictori și sculptori din lume. Alături de ei am fost trei săptămâni, cot la cot, euforia ce domnea acolo m-a făcut să iau și eu pensula în mână, ei m-au asistat, ei m-au îndemnat să cochetez cu nuanțe și culori. Elvira Cemortan Voloșin, pe care o consider una dintre cele mai bune pictorițe de la noi și profesoara mea, mi-a zis că am darul rar de a emana multă lumină prin culori. Sper să fie așa. Mă bucură reacția oamenilor la picturile mele. Îi văd fascinați. Am lucrări în colecții instituționale și personale din multe țări. Pictiez cu multă pasiune și fără oboseală, cred că de aici vine și secretul meseriei.

Și totuși, munca...

Cum altfel, fără muncă nu obții nimic. Poate doar câștiguri de moment. Nu poți sta toată ziua să nu faci nimic și să aștepti mană din cer. Eu am obținut totul prin multă muncă. La șase ani m-am dus la școală, 18 ani i-am împlinit la Facultate, primul copil l-am născut la 20

de ani. Mi-am asumat responsabilități suficiente și pentru zece persoane. Dar asta e viața mea, asta mi-a fost alegerea. Unii îmi spun că nu îmbătrânesc deloc, eu mai în glumă, mai în serios, le zic că mi-am programat anii care trec să mă întinerească.

Dar casa? ...rămâne nemăturată, când Gutiera e în mână cu pensula și nu aspiratorul?

Nu m-am plâns niciodată și nu s-au plâns nici ai mei de așa ceva. M-am străduit să reușesc totul, poate, în detrimentul timpului meu liber, în detrimentul nopților nedormite. Ceva trebuie să jertfești, în cazul meu, am pus la bătaie timpul meu liber. Ceilalți membri ai familiei duc o viață mai confortabilă, deși nu totdeauna recunosc asta. Trebuie să pui multă dragoste nu doar în ceea ce faci, dar și în relațiile cu cei din jur.

Aș vrea să vorbești și despre revista „Viața ta”, pe care ai fondat-o, la care ești ajutată de cei de-acasă și despre acțiunile de caritate, pentru că sufletul tău generos nu poate să nu se manifeste și în acest sens, poate și despre alte „slăbiciuni” frumoase ale Gutierei Prodan, care n-au ajuns încă la urechile mele.

Ar fi prea multe de spus. Revista „Viața Ta” a fost o altă provocare. Provocare soldată cu succes, accentul fiind pus pe calitate: calitatea mesajului, calitatea poligrafică, calitatea protagoniștilor. Mă implic în multe acțiuni de caritate, bucuria de a oferi este mult mai mare decât cea de a primi. Îi îndemn pe toți să încerce, vor vedea cât de bine te simți atunci când efortul tău creativ și material ajunge la omul care are nevoie de ajutor. Iarăși legea bumerangului despre care spuneam.

Eu aș spune că la fel de bine te simți când poți ajuta și când ești ajutată. Îți mulțumesc mult de răspunsuri, îți doresc mult succes, în special la vernisajul de la Paris care te așteaptă încurând, pentru că „un minut de succes poate șterge ani de nereușite”(nu-mi aparține – e spusa lui Robert Browning).

Eu nu am avut nereușite, poate, doar unele momente mai neinspirate. Dar, în rest, piedicile m-au fortificat, m-au făcut mai rezistentă. Uneori glumesc, zicând că am imunitate la toate. Sunt foarte fericită. Îmi permit luxul să fac ceea ce-mi place, să-mi realizez visele și să am alături doar oamenii care nu mă trădeză.

P.S. Zilele acestea protagonista noastră a sărbătorit în cadrul Cenaclului „Ideal” de la Biblioteca Națională din Capitală un frumos jubileu de jumătate de secol, ocazie care i-a prilejuit o întâlnire de suflet cu numeroase personalități culturale, între care și un grup reprezentativ de interpreți din mai multe țări, participanți la Festivalul „Două inimi gemene”, consacrat memoriei ilustrilor cântăreți Doina și Ion Aldea-Teodorovici, toți veniți ca prin vorbe și cântec să-i ureze sănătate, prosperitate și La mulți ani! Pereții sălii de conferințe au fost înfloriți, vorba lui Valeriu Matei, președintele Institutului Cultural Român, de minunatele picturi ale Gutierei Prodan, în număr semnificativ de 50, banii din vânzările cărora, după cum a declarat autoarea vor fi folosiți în scopul creării unui Parc al Păcii.

Frumoase-s toamnele la noi

E mijloc de toamnă, gospodarii și-au adunat roada în hambare, vinul în butoaie și sufletul lor au nevoie de o sărbătoare, nu înzadar se spune că „Toamna se numără boboci”, cine a muncit tot anul are cu ce se lauda. Gospodarii și gospodinele din satul Isacova îndemnați de primarul localității Gheorghe Gondiu, directorul casei de cultură Zinaida Balaban și consilierii locali au organizat o sărbătoare frumoasă cu genericul „Frumoase-s toamnele le noi”, la care au fost invitați toți sătenii, agenții economici, organizațiile din teritoriu; gospodăria țărănească „Svetlana Burlescu”, gospodăria țărănească „Pavel Mătrăgună”, întreprinderea individuală „Tatiana Gondiu”, SRL „Lavilaur - Balaban”, centrul multifuncțional „Arca lui Noie”, colectivul de la grădiniță, familiile Tamara și Vasile Balaban,

Gheorghe și Eugenia Guzun, Gheorghe și Eugenia Surguci, familia Guman, Veaceslav și Eleonora Ilieș, apicultorii Gheorghe și Larisa Vascan. Toți gospodarii și-au întins mesele cu diverse bucate tradiționale, expoziții de vin, legume, fructe și alte lucruri frumoase.

Plăcințele și sarmale, fripturi-că cu mămliguță și brânză de oi, zeama de pește, frigărui la grătar și alte bucate alese. Toți isacovenii s-au întrecut la concursul celui mai bun vin, iar doamnele la cele mai gustoase sărmăluțe și plăcinte. Participanți au fost menționați cu cadouri și diplome de către primarul satului G. Gondiu.

Ne bucurăm că tinerii din sat încep a înțelege că ei sunt viitorul și și-au demonstrat și ei talentul în arta culinariei, o mămligă care a ajuns pentru toată lumea a fost găti-

tă pe loc la chirostii de către familia Balaban Diana și Vitalie, iar tânărul antreprenor Serghei Uncu a venit la sărbătoare cu prune, mere uscate la propria întreprindere. Sărbătoarea a avut mai multă culoare și farmec datorită meșterilor Lilia Brădescu care a venit cu o colecție de covoare țesute împreună cu mama ei, cu expoziție de broderii și croșete, au fost prezente și meșterile Emila Crăciun și Vera Leonte.

Cu un vast program s-au prezentat colectivele artistice de la casa de cultura: formația folclorică de copii „Moștenitorii”, ansamblul de dans „Doruleț”, grupul folcloric „Răzeșii”, conducătorii fiind Zinaida Balaban, Ion Ioncu, Diana Balaban. Ansamblul vocal de la gimnaziu, cond. Eudochia Gherțăscu, soliștii Valentina Morozan, Antonii Antuaneta, Cristina și Daniela Bucur, Vlad Țăruș, Maria Frătescu, Ana Untmoale, Cristina Tatar și alții au încântat spectatorii cu melodii frumoase.

La sărbătoare a fost menționată și dna Ana Costin - deținătoarea trofeului „Polobocul de aur” la concursul republican la cel mai bun vin.

Mulțumim organizatorilor care au pregătit această frumoasă sărbătoare, care ne-a unit pe toți și ne-am bucurat unul de altul, că un sat este ca o familie, și-apoi vorba cântecului „Viața asta-i scurtă tare, cât ai miroși o floare”. Toate sunt trecătoare, dar această sărbătoare frumoasă va rămâne în sufletul nostru mult timp.

TATIANA ROMANIUC

Din pomul verde și frumos o frunză cade...

„Toamna! Sufletul meu este cununoscut cu ea; dacă aș fi o pasăre, aș zbura de-a lungul întregului pământ în căutarea a noi și noi toamne”, scria romanciera din Anglia George Eliot. Iar cineva a spus, și a avut dreptate, că „toamna este o expoziție de pictură în aer liber”!

Atâta frumusețe, atâta bogăție, atâtea culori, că lucrătorii filialei nr. 3 ai Bibliotecii Municipale din orașul Bălți au hotărât să petreacă o șezătoare literară invitând cititorii săi în oșpeție la „Marea Pictoriță” (așa a numit toamna scriitorul Liviu Deleanu).

Sărbătoarea a avut loc pe 22 octombrie și a fost organizată împreună cu clasele a VII-a „a” și a

VII-a „b” al gimnaziului „A. I. Cuza” și profesoara de limbă și literatură română Angela Ojog. Elevii au cântat, au recitat poezii despre toamnă. Ca oaspeți i-am avut pe Păcală și Tândală, Ivan Turbincă, Stan Pățitul și alți eroi literari.

Șezătoarea vine din trecutul neamului nostru și a fost cândva o modalitate perfectă de educare în colectiv a tinerei generații prin îmbinarea muncii cu distracția. Timpul nu rămâne pe loc, apar multe obiceiuri noi, dar șezătoarea întotdeauna ne va trezi nostalgia pentru datinele strămoșești iar bibliotecile în duet cu școala au menirea de a păstra valorile culturale și a le aduce generației în creștere.

Colectivul BPR „Iulian Filip”, Drochia

„GRIGORE VIERU – FLACĂRA DE DOR DE ȚARĂ, LIMBĂ ȘI CREDINȚĂ”

*O spun să mă audă
Și plin de floare pomul
Și din mormânt voi spune
Mulțimii adevărul.*

Sunt cuvintele sfinte ale marelui poet național Grigore Vieru, născut într-o familie de plugari în casa lui Pavel și Eudochia Vieru din satul Pererâta, fost județ Hotin, România. Întreaga sa viață și-a dedicat-o scrisului modern. Visul cel mare al poetului a fost să treacă Prutul. Poet al neamului, Grigore Vieru a fost mai mult decât un poet, a fost însăși sufletul Basarabiei. Pentru poet dispariția fizică nu înseamnă moarte, el trăiește prin poezia sa, prin frumosul semănat în inimile copiilor. A fost și va rămâne pilonul de rezistență a culturii naționale. Tot ce e mai frumos astăzi poartă numele

lui. Și cerul cu stelele și- al străvechii slove bucium și ochii măicuței ne sunt mai aproape, fiindcă iubesc și au o taină sus care ne apără.

Singuratic, cu plete lungi, romantic, cu capul puțin aplecat într-o parte, cu fața suptă, ușor resemnată, cu privirile vii, curioase și neliniștite, cu vorba înceată, moale, bine cumpanită, dar care poate căpăta tonuri aspre, biblice poetul Gr. Vieru a reprezentat o busolă pentru românii basarabeni, dar o busolă care nu arată nordul, ci spațiul de dincolo de Prut. Scrierile sale au îngemănat curaj și speranță, iar cuvântul lui „tună”, ca să strălumineze bolți și ploua, pentru ca lanul să lege rod și mugurul să scoată frunze și flori.

Grigore Vieru, steaua noastră românească, ce ne-a călăuzit drumul în viață, ne-a părăsit. Prin plecarea poetului am pierdut foarte mult fiecare dintre noi, întregul neam. Ne-a părăsit omul care a făcut atât de mult pentru cultura noastră, a luptat pentru dreptate și adevăr.

A avut o viață grea, deoarece a crescut fără tată. Deși i-a fost dat să treacă prin multe, bunul Dumnezeu l-a înzestrat cu o rară calitate – cea de a fi om deosebit. Un om, pe care, dacă ai avut norocul să-l cunoști, vrei

să-ți fie prieten pentru totdeauna. Versurile sale au fost citite și cântate, fiind traduse în zeci de limbi. Cu ajutorul lor a reușit să se apropie de sufletele cititorilor și, în primul rând, de cele ale copiilor. Poeziile domniei sale ne-au învățat ce înseamnă mamă, patrie, țară, femeie, pâine, pace... Pentru noi, fiecare poezie semănată de Gr. Vieru este un imn.

La acest festival au participat 68 de liceeni și elevi din 21 localități din raionul Drochia. Participanții au evoluat după criteriul de vârstă - ciclul primar, gimnazial și liceal la 5 secțiuni: recital de poezie; cântec pe versurile poetului; creație proprie; eseuri și desene dedicate lui Grigore Vieru.

Copiii au avut o pregătire excepțională, juriului fiindu-i foarte greu să decidă cine este cel mai bun. În sală domnea o atmosferă deosebită, de parcă însuși Poetul era printre noi...

Deși am pierdut un mare poet pe pământ, am câștigat un înger în ceruri. Îi vom purta dragostea și respectul, îi vom citi versurile, aforismele, știind că undeva, în sufletele noastre este o aleasă planetă – Planeta Vieru. Grigore Vieru nu a murit. El va dăinui cât va dăinui neamul românesc.

LUDMILA ZGÂRCU, Bibliotecii Publice Țipala

Țipala în veșmânt de sărbătoare

24 de ani de Independență Stată este un prilej de mândrie pentru locuitorii din comuna Țipala. Comunitatea și-a îmbrăcat veșmântul de sărbătoare pentru a întâmpina cu demnitate Sărbătorile Naționale, „Ziua Independenței” și „Limba Noastră cea Română”.

Cu prilejul acestor sărbători, în parcul primăriei satului Țipala, s-a desfășurat o amplă și frumoasă acțiune culturală. Sărbătoarea a început cu onorarea Imnului de Stat al Republicii Moldova și cu mesajul de felicitare al primarului comunei, dl Petru Rotaru. Băștinașii au fost

onorati cu prezența oaspeților, dl Valeriu Matei, directorul Institutului Cultural Român din Chișinău, care a venit cu o donație de carte pentru Biblioteca Publică și dl Vladimir Cernat, deputat în Parlamentul Republicii Moldova. Un concert de zile mari au desfășurat colectivele artistice locale. Sărbătoarea a demarat cu un program artistic, prezentat de elevii Liceului Teoretic și ansamblul „Băcițele”, încântând spectatorii cu versuri despre limbă și independență, cu cântece despre patrie. Publicul a aplaudat programul artistic al copiilor de la grădinița

„Ghiocel”, care a răvășit emoții deosebite printre spectatori. Creații de o rară tandrețe a prezentat formația „Passion Dance” din liceu, care a prezentat câteva dansuri moderne. Entuziaștii promotori ai moștenirii culturale, membrii formației model „Oleandra” au încântat spectatorii, de astă dată, cu perle muzicale culese de la bătrânii satului.

Muzica și dispoziția bună nu a lăsat indiferenți sătenii adunați la sărbătoare. Ei au dat mână cu mână și au înaintat în horă, colorând sărbătoarea în cele mai atrăgătoare nuanțe.

LUDMILA BELONOȘCA, șef Secția Cultură a Consiliului raional Ocnița

VOCEA DE DINCOLO DE STELE...

Ediția a III a Festivalului concurs regional al cântecului popular „Teodor Negară” și-a desemnat câștigătorii, uniți prin dragoste, devotament față de acest fenomen cu valoare - Teodor Negară.

Pentru locuitorii satului Sauca muzica populară începe de la Teodor Negară, cântăreț de muzică populară, Artist emerit al Republicii Moldova, care, plecând în lumea celor drepti, ne înseninează viața cu cântecele de neuitat. Orice persoană ce deschide lădița fermecată a maestrului, în care stau cele peste 250 de piese, lucrări din repertoriul lui Teodor Negară se îmbogățește cu valori inestimabile. La auzul cântecului „Tăticul meu e la război”, toți lacrimează, iar la „Sauca, satule”, toți își amintesc de baștină, de casa părintească, de mama.

Recunoștința consătenilor, pentru vocea de neuitat a maestrului, s-a înglobat în ridicarea monumentului instalat în cinstea cântărețului. Iar omagiul raionului Ocnița adus regretatului maestru s-a înglobat în inițierea Festivalului concurs regional al cântecului popular „Teodor Negară” organizat de Secția Cultură a Consiliului raional, sub egida Ministerului Culturii, cu susținerea Consiliului raional și Primăria Sauca.

Desfășurarea celei de-a III ediții a Festivalului a demonstrat încă o dată dragostea și memoria distinsului artist, Teodor Negară, cântecele căruia ne-au dus și ne duc faima în lume, precum și tendința de a face sărbătoare pentru fiecare.

Ca oaspeți de onoare la manifestare au fost prezenți președintele raionului Ocnița dl. Vasile Romaniuc, vicepreședinții Angela Crucichevici, Dmitrii Costioglo, Emilia Albu primar de Mereșeuca, Mihai Rusu poet, cercetător literar și pedagog, consilieri raionali și locali, invitați.

Pentru premiul mare au concurat 11 tineri interpreți îndrăgostiți de muzica populară înzestrați cu talent mare, de diferite vârste, din raioanele zonei de Nord și Centru. Un juriu de prestigiu format din personalități de marcă ale vieții muzicale și culturale moldovenești a girat valoarea acestui eveniment artistic: *Maestrul Petre Neamțu*, direc-

tor artistic și prim-dirijor al orchestrei de muzică populară „Folclor” a Filarmonicii Naționale „Serghei Lunchevici” - președintele juriului; *Serghei Ciuhrii*, Artist al Poporului, lucrător Emerit al Culturii, conferențiar universitar la Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice, or. Chișinău; *Vasile Moroșanu*, Artist al Poporului, producătorul studioului muzical „Perlele Moldovei”; *Grigore Onoico*, profesor universitar, Universitatea de Stat „Alec Russo”, or. Bălți; *Ludmila Belonoșca*, șef Secția Cultură a Consiliului raional Ocnița; *Vasile Romaniuc*, președintele raionului Ocnița; *Adrian Negară*, fiul regretatului Teodor Negară. Festivalului „Teodor Negară” a avut o formulă de desfășurare inedită, organizatorii nu au pus accentul pe clasificarea de dragul premiilor și al ierarhiilor, ci pe cultivarea interesului, pentru descoperirea, redescoperirea, descifrarea, păstrarea și promovarea tezaurului numit cântec popular, prin atragerea, instruirea și promovarea tinerilor talente în domeniul cântecului popular. Invitați în scenă fiecare din membrii juriului au făcut câte o remarcă:

Petre Neamțu: „*Cântecele lui Teodor Negară trebuie să trăiască în inimile și sufletele tuturor. Acest Festival este o memorie și un gest care face ca talentele să se nască mereu*”;

Serghei Ciuhrii: „*Atâta timp, cât noi vom păstra tradițiile vechi, atâta timp va fi neamul moldovenesc. Mulți ani înainte și succes!*”;

Vasile Romaniuc: „*Aduc mulțămiri mari pentru clipele frumoase de relaxare, aduse în dar de interpreți. Vreau să menționez că granițele acestui concurs să nu fie închise aici ci la sudul Moldovei. Succese și realizări!*”;

Grigore Onoico: „*O sărbătoare de suflet ne-au dăruit azi toți participanții. În timpul de față societatea tinde, prin comportamentul său, să iasă de pe orbită și atât timp cât vom salva sufletul aici pe pământ, atât timp vom fi buni în fața Domnului!*”;

Ludmila Belonoșca: „*Un talisman al cântecului popular sunt cântecele lui Teodor Negară. Săucenii spun că: poezia la Sauca a început de la Petru Zadnipru, iar cântecul de la Teodor Negară. Fie ca aceste perle să rămână mereu în sufletele muritorilor!*”;

Adrian Negară: „*Vă mulțămesc mult pentru invitație și sper că renumitele cântece ale lui tăticu vor trăi mult printre muritori. Mulțumesc din suflet organizatorilor!*”.

Conform Regulamentului festivalului juriul a stabilit premianții, înmânându-le diplome, mențiuni, premii în bani și cadouri din partea Secției Cultură și a primăriei s. Sauca.

Locul I (diploma de gradul I) a fost deținut de:

— **Eugen Rusu**, raionul Râșcani, (simpatia publicului);

— **Adriana Coroma**, eleva Școlii de Arte „Teodor Negară” din or. Ocnița (Interpretare originală);

— **Dorina Cebotari**, raionul Anenii-Noi.

Locul II (diplomă de gradul II) a revenit: **Francescă Cucuruzneac**, raionul Râșcani; lui **Victor Balan**, raionul Edineț; lui **Valeriu Ciobanu**, mun. Bălți;

Pe **locul III (diplomă de gradul III)** s-au clasat: **Dumitru Guzun** din raionul Edineț, **Octavian Lungu** din

raionul Briceni, **Larisa Mereuță** din raionul Ocnița.

Premiul special al Consiliului raional a fost conferit **Alinei Bogomolinii**, raionul Edineț.

Trofeul Festivalului a fost oferit **Secției Cultură a Consiliului raional Ocnița**.

Diplomă de Onoare i s-a înmănat **Iraidei Jitari**, primar de Sauca.

Cu mențiuni au fost onorați: Margareta Cojocari, bibliotecară, s. Sauca; Oleg Zadnipru, director, Casa de cultură (c/c) din s. Sauca; Ludmila Roșu, conducător artistic (c/art.), c/c s. Sauca; Iurie Cucuetu, meșter ceramist, or. Drochia, membru al Asociației meșterilor populari din Moldova de la Școala de arte „Teodor Negară”, Ocnița, director Elena Zara; Galina Slivca, profesor, Școala de arte „Teodor Negară”, or. Ocnița (expoziția costumului național); Natalia Melnic, c/art. al ansamblului de violoniști ai Școlii de arte Ocnița; Mariana Popescu, c/art. al grupului folcloric de la Școala de arte „Teodor Negară”, or. Ocnița; Antonina Pavlova, c/art. și coregraf al ansamblului „Inspirație”, c/c Ocnița; Natalia Popovschi- Pavlova, c/art. și coregraf la colectivul „Izvoraș”, c/c Ocnița.

De **mențiuni speciale** s-au bucurat formațiile artistice: Orchestra de muzică populară a Consiliului raional Ocnița „Rapsozii Nordului”, c/art. și dirijor Ghenadie Garaz; Orchestra de muzică populară „Barbu Lăutarul”, mun. Bălți, c/art. și dirijor Mihai Verhovețchii; Orchestra de muzică populară „Ciocârlia”, raionul Edineț, c/art. și dirijor Ghenadie Popov; Orchestra de muzică populară „Frunză de dor”, raionul Briceni, c/art. și dirijor Vasile Lungu; Tariful „Favorit”, raionul Râșcani, c/art. și dirijor Eugeniu Coțuc; Orchestra de muzică populară a casei de cultură și agrement, s. Secureni, Ucraina, c/art. și dirijor Dmitrii Șvarun.

Alături de concurenți au evoluat în recital colective coregrafice „model” „Izvoraș” și „Inspirația” de la casa orășenească de cultură Ocnița.

A fost o zi plină de emoții controversate cu plăcerea a tot ce se produce în cadrul acțiunii. Fiecare participant a căutat în lada cu zestre a maestrului Teodor Negară și a adus în scenă cele mai frumoase și plăcute lucrări. Surpriza sărbătorii a fost evoluarea în scenă a lui Nicolae Cibotaru, Artist al Poporului, solist al orchestrei Naționale, Lăutarii”.

Plaiul moldovenesc, întotdeauna s-a mândrit cu talentele și oamenii deosebiți, iar noi cei din domeniul culturii, prin cântec, tradiție și obicei, avem menirea de a păstra și a primeni neamul. Secole de-a rândul se spune că frumosul va salva lumea. Participanții la Festival au demonstrat că sunt acea viță de oameni frumoși, care pot salva prin cântec bucuria, veselia, dorul și tristețea. Odată ce avem astfel de talente, suntem încrezuți că cântecele lui Teodor Negară vor dăinui veșnic.

TATIANA MATVEEV, șefa Bibliotecii Publice Antonești

Iulia Hasdeu – viața ca o legendă (146 ani de la naștere)

Sunt trei lucruri care determină viața unei persoane: șansa dată de Dumnezeu, locul unde te-ai născut, ai trăit și ai muncit și în al treilea rând, relațiile sociale în care ai fost implicat. (Proverb vietnamez) Pentru un om geniu viața începe la fel.

Astăzi în numele Iuliei Hasdeu a fost ridicat templu, au fost dedicate versuri și sunt numite instituții. Numele poetei este și va rămâne în conștiința națiunii mereu, alături de ceilalți genii ai culturii române, cum a fost și tatăl său Bogdan Petriceicu Hasdeu: academician, enciclopedist, jurist, lingvist, folclorist, publicist, istoric și om politic. Hasdeu a fost

una dintre cele mai mari personalități ale culturii române din toate timpurile. Iulia Hasdeu, la rândul său, fiind un copil geniu, în foarte puțin timp, a absorbit mari cunoștințe din diverse domenii.

„Părul adunat în două bucle ce se îmbrățișează armonice deasupra capului, cu doi zuluți ondulați care flutură pe frunte; obraji rotunzi, palizi sub lampă, trandafirii când îi sărută soarele; gura în amar zâmbet peste buzele festonate, bărbia grațios rotunjită! Si ochii! Ochii aceia de severă seninătate, cu expresia bunătății ce face totdeauna loc inteligenței; ochii aceia demni de o odă eminesciană! Iar în urechi, ca două puncte albe ce încheie cadrul, două boabe sidefi! Si trupul, săltat în anii ce-o avântă, rotund și plinuț! Si sânii

înalți si talia mlădioasă... si totul învăluit în candoarea primăverii...” (C. Manolache)

Născută la 14 noiembrie 1869, și numai la vârsta de doi ani, în ciuda varstei fragede, Iulia reușește să își uimească profesorii și buchisea deja literele, și învăța limba franceză, la patru ani scria, iar un an mai târziu compune deja primele poezii. Cu părere de rău, opera poetei, din care n-a publicat aproape nimic în timpul vieții, umblă bludnică în universul creației culturale, accentul fiind pus pe numele ei. Câteva rânduri pot lumina imaginația despre creația ei din copilărie:

În cer albăstriu
Zboru-i e zglobiu
Fluturi de aur
Fluturi ceresc
Ce mult îl iubesc
Chiar de nu e faur!
Aripi argintii
Îi dau raze vii
Zboară spre hotar;
Formă luminoasă
Trece bucuroasă
Si scânteie iar

(Fluturile)

Micuța Iulia își susține examenele de absolvire ale cursului primar când avea doar opt ani. Între

timp, învăța și limba engleză până la stăpânirea ei la același nivel cu franceza. De altfel, aceasta din urmă a rămas limba ei de suflet, preferată în redactarea scrisorilor către tatăl ei, dar mai ales în compunerea operei sale poetice. Mama sa îi împărtășește noțiunile de bază ale limbii germane, iar aprofundarea continuă sub supravegherea unei profesoare. La vârsta de 11 ani absolvește gimnaziul „Sf. Sava” și apoi finisează Conservatorul, secția de canto și pian (avea o minunată voce de soprano) și urmează cursuri particulare de desen și pictură la Paris. Avea un talent deosebit la limbi străine și era interesată de filosofie. La numai 16 ani, în 1886, se înscrie la Sorbona, devenind astfel, prima femeie din România care a studiat în această prestigioasă universitate. La 19 ani (neîmpliniți: 2 XI, 1869 – 17 IX, 1888), Iulia Hasdeu avea deja o operă constituită – versuri, proză, memorialistică, cugetări – scria, picta, cânta, proiecta mari opere dramatice.

Are dreptate Florentin Popescu văzând în cele mai multe poezii ale Iuliei Hasdeu „o natură debordând de viață, un spirit tineresc și un suflet aidoma unei pajiști plină cu flori pe care zumzăie albinele,

sub un cer albastru și înalt, o sete de viață fără de margini”.

Dar Dumnezeu are planuri complet diferite de ale oamenilor.

La 29 septembrie 1888, Iulia Hasdeu a murit de tuberculoză, în vârstă de doar 19 ani și a fost înmormântată la Cimitirul Bellu. Tatăl Iuliei, foarte afectat de moartea ei, a construit, în memoria acesteia, un castel la Câmpina, cunoscut sub numele de Castelul Iulia Hasdeu, „devenit acum un fel de preot în templul fiicei sale”

Iulia Hasdeu își „înfrunta viața și deopotrivă moartea”, scrie C. Manolache. Ea a fost cea care a trăit viața într-o răsuflare, care a depus suflet în orice clipă trăită, ea a fost cea care, într-o perioadă atât de scurtă, a trăit asemeni cu două sau chiar și mai multe vieți omenești. Iulia nu a cunoscut dragostea maternă sau frățească, a fost lipsită de dragostea unui soț, frate sau a unui copil, ea a dat tot ce a avut ca dragoste studiului și acolo a căutat afecțiunea pe care nu o găsisese în altă parte.

Aristotel spunea: „Nu există geniu fără un dram de nebunie”, Iulia Hasdeu a fost uluitoare după setea de a veșui, de dragoste, de frumos. A fost cea care se grăbea să soarbă viața din plin.

SERGIU COJOCARU, or. Călărași

EPIGRAME

MANDATAȚII PSRM-IST

De la urlatul stradal
Au trecut cu zarva-n sală,
Ca să-și bage-n socoteală
Retribuții de scandal.

LEACUL GUVERNĂRII CORUPT

Doamne, ajută și te-ndură,
Pe Vlad Țepeș de-l învie,
Să le-aplice-o terapie,-
De-ACUPUNCTURĂ!

MINISTRESA

Doamna fu sus investită
Și, din tronul de onoare,
Bună-i de sperietoare
Într-un lan de răsărită.

SALVGARDAREA ȚĂRII

(Ștefan Vodă vs Vlad Țepeș)

Îndemnat de cele sfinte,
Doamne, rog, în voia TA:
Fă-l pe Ștefan președinte
Și pe Vlad - la C(e)N(e)A!

HIBRID MUSCĂLIT

(unui lider psrm-ist)

Soiul de GO(dac) ratat,
Pripășit în țara mică,
E un mare porc fătăt
De o scroafă bolșevică.

MAI ȘTIL...

La pârnaie gardianul
Zi și noapte-i vigilent,
Dacă întră, cumva, clanul
Mafiot din Parlament?

PERSPECTIVĂ SUMBRĂ

Țărâtimea-i talpa țării,
Dar avem un handicap
Talpa, când se dă uitării,
Țara-i văduvă de cap.

MAI MARI LUMII

„Arși” de zonele fierbinți,
Au dat curs spre aprobare
Nou nivel de dezarmare,-
Cu-narmare până-n dinți!

ÎN ALEGERI

Deși are-un nobil rost,
Bulversată, biata turmă,
Face multe atât de prost
Chiar cu mintea de pe urmă.

Simpozionul internațional
**Probleme actuale
de filologie română,**
ediția a II-a,
or. Cernăuți, 29-31.10.2015

Foto de Mariana Cocieru

Foto de Mariana Cocieru

Foto de Mariana Cocieru

Dr. hab. Victor Ghilaș

Elena Pintilei, director,
Biblioteca Națională

Dr. Victor Cîrîmpei

Dr. Ciprian Chițu

Aliona Tostogan, director
adjunct, Biblioteca Națională

Dr. hab. Gheorghe Bobîna

Pavel Popa,
Maestru în Artă

Cristina Caterev,
Biblioteca Națională

Victor Butnaru,
Maestru în Artă

Simpozionul științific internațional **Omniprezența lui Dimitrie Cantemir în contextul patrimoniului cultural european**, Biblioteca Națională a Republicii Moldova
27.10.2015, or. Chișinău

Foto de Mariana Cocieru